

Kangasalan Luonto

30 vuotta

Saarikylät siintävät Roineen takana.
Alla Tampereen kaupungin sorakuoppa Vehoniemessä.

Kangasalan Luonnon 30 vuotta

Joukko valveutuneita luontoaktivisteja huomasi 1970-luvulla, että Kangasalan kuuluisille soraharjuille oli käymässä huonosti. Elettiin Tampereen voimakkaan kasvun ja lähiörakentamisen aikaa. Hervannan ja uusien kaupunginosien rakentamiseen tarvittiin tuhansia ja tuhansia kuutiometrejä betonia ja sen raaka-aineeksi soraa. Se otettiin sumeilematta Kangasalan jääkauden aikaisista soraharjuista. Soranotto oli villiä ja säätelemätöntä.

Suomen Luonnonsuojeluliiton järjestörakenteen vahvistuminen ja halu suojella jäljellä olevia Kangasalan harjuja kohtasivat 1978, kun Rauno Jokinen oli perustamassa Kangasalan Luonnonsuojeluyhdistystä. Mukaan tulivat opettajat Eero Nieminen ja Ritva Leikas. Heikki Prusi toimi yhdistyksen taloudenhoitajana.

Yhdistyksen toimintaa 1980-luvulla leimasi halu pelastaa Kangasalan ainutlaatuinen harjuluonto. Mainittujen aktiivien lisäksi mukana olivat Marjo Tiihola, Rauno Mattila sekä Reino Törmä. Toiminnassa päästiin myös tuloksiin. Näyttävien voimannäyte luonnonsuojelun tarpeesta Kangasalla oli harjujen suojeluadressi, johon perustettu yhdistys kokosi 6500 nimeä. Se oli puolet kunnan äänioikeutetusta väestöstä. Tempaus herätti laajaa julkisuutta sekä alueellisessa että valtakunnan lehdistössä, kun adressi luovutettiin eduskunnassa. Kalevi Sorsan II hallituksen ministeriin Johannes Koikkalaiseen se vaikutti niin paljon, että vuoden 1981 maa-aineslaista tuli melko tiukka.

Toinen seuraus oli Vehoniemenharjun ainutlaatuisen jääkauden aikaisen supan, Punamultalukon suojelu. Se on tiettävästi maailman suurin suppakuoppa, noin 50 metriä syvä. Sen pohjalla saattaa vesi olla jäässä vielä heinäkuun helteilläkin.

Harjujen ohella yhdistyksen toinen painopistealue on ollut vesiensuojelu, onhan Kangasalla kolme valtakunnal-

lisesti merkittävä järveä: Längelmävesi, Vesijärvi sekä Roine. Kunta laski yli 20 vuotta jätevetensä Kirkkojärveen, joka laskee edelleen Roineeseen. Saastuttaminen oli pakko lopettaa, kun Tampere alkoi ottaa raakavetensä Roineesta. Luonnonsuojeluyhdistys järjesti seminaareja Kirkkojärvestä sekä vaati järven Natura-alueiden ottamista huomioon kaavoitus- ja liikenne- ja ratkaisuihin. Osan kamppailuista se voitti.

Vuonna 2004 luonnonsuojeluyhdistys vaihtoi nimekseen Kangasalan Luonto ry. Samalla 2000-luvulla on tavallaan palattu alkulähteille eli harjujen suojeluun. Kuntien omistama Tavase Oy on kauan suunnitellut Vehoniemenharjun jäljellä olevien osien muuttamista teko-pohjavesilaitoksen imeytysalueeksi. Yhdistys on pitkään kritisoinut turhaketta, koska Pirkanmaalla ei ole vesipulaa.

Kangasalan Luonto ry. on Pirkanmaan toiseksi suurin luonnonsuojeluyhdistys, jolla on noin 200 jäsentä. Yhdistyksemme suuntautuu tulevaisuuteen juhlimalla 30-vuotista taivaltaan. Tässä lehdessä esittelemme toimintaamme ja tekijöitä.

Juhlavuosi ei merkitse paikoilleen pysähtymistä. Kangasalan ainutlaatuisen luontoon kohdistuu koko ajan uhkia ja vaaroja. Luonnonsuojelutyö on vapaaehtoisuuteen perustuvaa kansalais-toimintaa. Hallituksen jäsenet tekevät työtään korvauksetta rakkaudesta luontoon. Enemminkin voisi tehdä. Vastassa ovat usein suuryritysten palkkaamat konsultit ja asianajotoimistot, jotka etsivät keinoja ympäristölainsäädännön kiertämiseksi. Jos tunnet, että Kangasalan luontoa pitäisi puolustaa nykyistä pontevammin, tervetuloa mukaan toimintaan.

Jorma Mäntylä
Puheenjohtaja
Kangasalan Luonto ry.

Kangasalan Luonto

Kangasalan Luonto 30-vuotisjulkaisu

Julkaisija: Kangasalan Luonto ry.
C/o Jorma Mäntylä
Tanhuanpääntie 25
36200 KANGASALA
0400-333575

Vastaava toimittaja:
Jorma Mäntylä
jmantyla@kaapeli.fi

Taitto:
Nina-Carita Säpyskä
nina-carita.sapyska@kotiportti.fi

ISSN-L 0781-5166
ISSN 0781-5166

Paino:
Domus Print, Tampere 2009

Sisällys

Kangasalan Luonto 30 vuotta	5
Ritva Leikas: Mukana jo harjajensuojeluadressissa	6
Rauno Jokinen Luonnonsuojeluyhdistyksen ensimmäinen puheenjohtaja	7
Kangasalan luonnon kettutyttö Marjo Tiitola	8
Eero Nieminen: Kangasalla on taas naavaa ja jäkälää	9
Pentti Lahti: Maaailma ei ole mallillansa	10
Uuno Immonen Lintujen puolestapuhuja	10
Kauneinta Kangasalla on lähimetsä Kautialan koululaisten ajatuksia luonnosta.....	11
Luontohetki Raikun koulussa	12
Tapahtumia 30 vuoden varrelta Tiukkaa asiaa ja tulista taistelua luonnon puolesta	14
Eira Rosendahlille Suojelun kärki -palkinto	20
Jouni Valkeeniemi valokuvaa ja tekee Sanomien luontopalstaa	21
Toimintaa metsien puolesta	29
Miksi Kangasalan Luonto ry. vastustaa Tavasea?	30
Heljä-Sisko Helmisaari: Tekopohjaveden muodostumisen edellytykset, veden laatu ja ympäristövaikutukset	32
Reijo Oravainen: Kirkkojärven kirkastuminen	33
Luontoyhdistyksen toimintaa	34
Tarttisko tehdä JOTAIN?	35

Kangasalan Luonto ry:n hallitus esittäytyy:

Anneli Pekkala-Jalava	22
Kalevi Lepo	23
Ismo Vuorinen ja Monika Merikoski	23
Tapani Hietala	24
Kari Sipilä	25
Marja Rassi	26
Nina-Carita Säpyskä	27
Jorma Mäntylä	28

Tavoite menneisyydestä

Onko se toteutunut?

”Viimeisinä vuosina kunta on lähtenyt systemaattisesti edistämään ympäristönsuojelua lisätäkseen asukkaidensa viihtyisyyttä. Kuntalaisten jokapäiväiseen elämään liittyvät toimet ja tavat eivät ole hetkessä muutettavissa, mutta vähitellen on alettu ymmärtää muutosten välttämättömyys ympäristöasioissa. Tiedotuksen, koulutuksen, ja nuoremman sukupolven myönteinen omakunta ympäristönsuojeluasioissa johtaa muutaman vuoden kuluttua tuloksiin ja suojeluasiat ovat itsestäänselvyys Kangasalla ja myös viihtyisä kotiseutu on tosiasia.”

Kangasalan kunnanvaltuuston puheenjohtaja Aarne Räsänen Pirkanmaan joulutervehdyksessä vuonna 1991.

Kangasalan Luonto 30 vuotta

Yhdistyksestä tuli maanomistaja

Kangasalan Luonto ry:n 30-vuotisjuhla pidettiin Urku-hotellissa lauantaina 7.2.2009.

Tervehdyksen tapahtumaan toi Sll:n Pirkanmaan piiri-sihtööri **Kaija Helle**. Hän tarkasteli puheessaan luonnonsuojelupiirin historiaa ja palautti mieliin 1980-luvun harjujensuojeluadressin.

Juhlapuheen piti ja ansiomerkit jakoi yhdistyksen puheenjohtaja **Jorma Mäntylä**.

Juhlaa tervehti myös Pälkäneen seudun ympäristöyhdistys. Sll:n piiri ja Pälkäneen seudun ympäristöyhdistys lahjoittivat Kangasalan Luonnolle 200m² ja 190 m² suomalaista ikimetsää. Kangasalan Luonto omistaa nyt 390 m² ikimetsää eli kaksi neliötä jokaista jäsentä kohti.

– Tavoitteena on, että yhdistys ostaisi palan ikimetsää Kangasalan alueelta. Ikimetsän ystävillä ja Luonnonperintösäätiöllä on jo metsää Kuhmalahdella ja Pälkäneellä. Nyt laitettiin alulle hankinta Kangasalta, kiitteli Kangasalan Luonnon puheenjohtaja Jorma Mäntylä lahjoituksia.

Vuosijuhlan jälkeen pidettiin virallinen vuosikokous. Kangasalan Luonto ry:n puheenjohtajaksi valittiin edelleen Jorma Mäntylä. Hallitukseen 2009 valittiin **Marjo Tiitola, Kari Sipilä, Kalevi Lepo, Marja Rassi, Anneli Pekkala-Jalava, Tapani Hietala** ja **Nina-Carita Säpyskä**. Varajäseneksi valittiin **Eira Rosendahl** ja **Ismo Vuorinen**.

LAHJAKIRJA IKIMETSIEN HYVÄKSI

Tämä *Kangasalan Luonto ry*:n maistaan Luonnonperintösäätiölle on lahjoitettu 100 euroa, jolla kyelään suojelemaan 100 m² suomalaista ikimetsää. Mainittu kappale on osa metsää, jonka Luonnonperintösäätiö omistaa ja omistajat harkitsemaan suojelettavaksi.

Luonnonperintösäätiö on perustettu vuonna 1995 ostamaan ikimetsiä suojelemaan. Alueita hankitaan ensi sijassa Etelä-Suomesta, josta suojeleja metsiä on kaikkein vähiten. Luonnonperintösäätiön toiminta perustuu yksityisen lahjoituksen, jotka käytetään lyhyen- ja pitkäaikaisiin metsien ostoihin. Säätiön varoilla on saatu suojelemaan noin 250 hehtaaria metsää eri puolilta eri osista Suomea. Vuonna 2005 säätiöllä perustettiin tukiyhdistys ikimetsien ystävä ry, jonka tarkoituksena on tukea säätiön toimintaa aarteellisesti ja taloudellisesti.

Luonnonperintösäätiön tekemä metsiensuojelutyö on erittäin tärkeää, koska suomalaisen metsäluonnon on häissä kärsittävä. Etelä-Suomen metsiä on suojeeltu vain 1,5 prosenttia verran. Suomen metsissä elää noin 20 000 eliölajia, joista monet ovat riippuvaisia koskemattomista metsistä. Suojeltuja metsiä tarvitaan lisää, jotta niiden lajin tulevaisuus olisi turvattu.

Metsä on korvaamaton ekologinen kokonaisuus, joka ylläpitää luonnon kiertokulkua ja kehitystä sekä lisää eläimistöä ja kasvistoa. Koskemattomat metsät ovat arvokkaita myös retkeily-, kulttuurin ja muun muassa kunnallisesti. Metsä on vaikuttanut suomalaisen kansanperinteen, maanemäkkyyksien ja syvimmillään kuka identiteettiin.

Tämä ja ikimetsiä maistaan,
Jorma Mäntylä 7.2.2009 *Kaija Helle, Pirkanmaan piiri-sihtööri ry*
KAIJA HELLE

LUONNONPERINTÖSÄÄTIÖ **IKIMETSÄN YSTÄVÄT RY**
WWW.LUONNONPERINTOSAATIO.FI WWW.IKIMETSAYSTAVAT.FI

Vasemmalta Kangasalan Luonnon pj Jorma Mäntylä sekä 30-vuotisjuhlissa Sll:n kultaisiin ansiomerkein palkitut Marjo Tiitola ja Ritva Leikas, Suojelun kärki-kiertopalkinnon saanut Eira Rosendahl ja Sll:n hopeisen ansiomerkin saanut Uno Immonen.

Ritva Leikas

Mukana jo harjunsuojeluadressissa

Kangasalan Luonto ry:n 30-vuotisjuhlilla yksi Sll:n kultaisen ansiomerkin saanut oli eläkkeellä oleva biologian opettaja **Ritva Leikas**. Hän oli mukana jo 1980-luvulla harjunsuojeluadressin kokoamisessa.

Kerro vähän henkilötietoja, ja miten menit mukaan Sll:n toimintaan?

– Opiskelin Turun yliopistossa kasvi-, eläin- ja perinnöllisyystiedettä sekä maantiedettä 1960-luvulla tarkoitukseen valmistua opettajaksi.

Silloinen eläintieteen professori Rauno Tenovuo esitteli opiskelijoille SLL:ta ja Suomen Luonto-lehteä – siitä se alkoi. Ylioppilasaineeni 1964 olin kirjoittanut luonnonsuojelusta, mikä siihen aikaan oli uutta.

Lapsuuteni kotijärveä Pyhittyä Piekämäellä uhkasi rannalle rakennettava sahalaitos.

– Kirkkoharjun pohjoisrinteelle oli 1970-luvulla suunnitteilla laajat soranottoalueet. Huoli harjunsuojelusta heräsi ja yhdistyksessä päätettiin kerätä allekirjoituksia mahdollisimman laajalti asian tunnetuksi tekemiseksi. Muistaak-

seni Jokisen Rauno, Niemisen Eero ja minä laadittiin adressin teksti kokouksissa Pikkolan koululla.

Adresseja saatiin esille työpaikoille, kauppoihin, kirjastoihin ja kouluille. Hyvin moninaisesti paikkoihin. Selvää empimistä oli monesti havaittavissa lupaa kysyttäessä! Liian radikaalia!? Nuo ret olivat innokkaita allekirjoittajia – he kokivat itselleen tärkeän ulkoilumaaston olevan uhattuna, ja varttuneemmat ymmärsivät jääkaution muodostelman ainutkertaisuuden.

Miten ympäristön tila on mielestäsi muuttunut viime vuosina Kangasalla?

– Sisävesien raskas kuormitus on vähentynyt mutta rehevöityminen lisääntymään päin, Itämeren tila huonontunut, päästöt ilmakehään lisääntyneet – suorassa suhteessa tuotannon ja kuluttamisen kasvun myötä – jätemäärät lisääntyneet, tosin kierrätys myös, luonnontilainen metsäluonto vähentynyt, varsinkin Sisä-Suomessa pelto-aiemmat ovat pusikoituneet tai metsittyneet, liikenteen melu on lisääntynyt

autokannan kasvun myötä, rakennetut alueet lisääntyneet, tässä muutamia. Syksyjen pidentyminen ja talvien leudontuminen on vaikuttanut monien nisäkäs-, lintu- ja hyönteislajien leviämiseen pohjoisemmaksi.

– Talousmetsien käsittely on muuttunut laajamittaiseksi ”tehotuotannoksi” kaikkine seuraamuksineen.

Parasta mitä Kangasalla on saatu aikaan?

– Mielestäni Luonnonsuojeluyhdistyksen roolin esilletulo ja aseman vahvistuminen – ihmisten tietoisuuden herättäjänä ja lausuntojen antajana.

Ikävintä, mitä Kangasalla on tapahtunut?

– Taajamarakentamisessa ja sen suunnittelussa ei aina ole huomioitu sopivuutta maisemaan ja entiseen rakentamisympäristöön; talojen massiivisuutta sekä korkeus-, muoto- ja värityssuhteita pitäisi tarkastella eri ilmansuunnista nähtynä kokonaisvaikutelmana ennakkoon. Katse karttapohjasta kolmiulotteiseen näkymään!

Rauno Jokinen

Luonnonsuojeluyhdistyksen ensimmäinen puheenjohtaja

Kangasalan Luonnonsuojeluyhdistyksen ensimmäinen puheenjohtaja **Rauno Jokinen** asuu reippaana eläkeläisenä Suoraman Kielonkujalla. Hän muistaa hyvin järjestön perustavan kokouksen marraskuussa 1978. Jokisesta tuli yhdistyksen puheenjohtaja.

– Harjunsuojelu oli ilman muuta ykkösasia. Tehometsänhoito oli myös esillä, samoin vesiensuojelu. Kunta laski silloin jätevetensä pieneen Kirkkojärveen. Kaikki tiesivät, että alkeellinen puhdistuslaite järven rannalla oli ”Kankkulan kaivo”, joka ei toiminut, Jokinen muistelee.

Kankkulan kaivolla tarkoitetaan kansan kielellä jotain mihin on laitettu rahaa, mutta sijoitus on tehoton ja tuottamaton – siis hukkaan heitettyä rahaa. Julkisesti voidaan kuitenkin sanoa, että onhan sentään tehty jotain.

– Olin silloin kunnan palveluksessa. Työkaveri kyseli olisinko halukas osallistumaan luonnonsuojeluyhdistyksen perustamiseen. Lähdin mukaan. Harjunsuojelusta tuli alkuvaiheessa lausuttua aika kiivaasti. Ehkä oli aihettakin. Se näkyi yhdistyksen suhteissa silloiseen kunnanjohtajaan

ja vasemmistopuolueisiin, Rauno Jokinen palauttaa mieleen 30 vuoden takaisia tapahtumia.

Miten ympäristön tila on mielestäsi muuttunut viime vuosina Kangasalla?

– Vesien ja ilmaston suojelussa on menty eteenpäin. Kangasalta löytyy uudelleen naavaa, jota ei ollut 1980-luvulla.

Ikävintä, mitä Kangasalla on tapahtunut?

– Soranotto. Vahinkoja ei voi poistaa, vain peitellä maisemoinnilla.

Entä jatkossa?

– Luonto ei osaa puolustaa itseään, ellei ihminen hoida asiaa. Se edellyttää jatkuvaa luontoasian esille nostamista, arvioi luonnonsuojeluyhdistyksen ensimmäinen puheenjohtaja Rauno Jokinen.

Rauno Jokinen muistuttaa ”kankkulankaivosta”, jonka kautta kunta laski 21 vuotta jätevetensä Kirkkojärveen. Tehoton Emscher-kaivo ei puhdistanut jätevesiä (kuva teoksesta: Äikäs, Kauko. Kangasalan vesilaitos 1952-2002).

Suomen Luonnonsuojeluliitto

- Kansalaisjärjestö, joka edistää luonnon monimuotoisuutta, kestävää elämäntapaa ja ympäristönsuojelua.
- Toiminta aloitettiin 1938 nimellä Suomen Luonnonsuojeluyhdistys. Nimi muutettiin vuonna 1969 nykyiseen muotoon.
- Yli 33 000 jäsentä ja 200 paikallisyhdistystä.
- Paikallisyhdistys kuuluu johonkin 15 luonnonsuojelupiiristä. Kangasalan Luonto ry. kuuluu Pirkanmaan luonnonsuojelupiiriin.

Kangasalan luonnon kettutyttö Marjo Tiitola

Suomen Luonnonsuojeluliiton kultaisen ansiomerkin yksi saaja on monitoiminainen **Marjo Tiitola** Vehoniemeltä. Hiljattain eläkkeelle jäänyt Marjo on edelleen mukana Kangasalan Luonto ry:n toiminnassa taloudenhoitajana. Hän osallistuu myös politiikkaan Kangasalan sitoutumattomien ryhmässä mm. rakennus- ja ympäristölautakunnan varajäsenenä.

– Olen syntynyt Pakilasta ja Hämeenlinnan ja Tampereen kautta juurtunut Saarikylään. Rakkaus luontoon tuli verenperintönä kodin kautta, ja on vuosien myötä vain tiivistynyt. Olen kolmen tyttären äiti ja kahdeksan lapsenlapsen ”mamma”. Luonnon lisäksi sydäntäni lähellä ovat eläimet melkein kettutyttömäisyyksiin saakka. Olen liittynyt 1960-luvulla Suomen Luonnonsuojeluliittoon ja toiminut siellä ja Pirkanmaan luonnonsuojelupiirissä ja tänne muuttamisesta lähtien Kangasalan yhdistyksessä.

Miten ympäristön tila on mielestäsi muuttunut viime vuosina Kangasalla?

– Kesäpäivä Kangasalla-laulu oli jo lapsuudesta tuttu. Muistan aina sen hetken kun ensi kertaa nousimme harjun laelle ja näin sieltä avautuvan maalaismaiseman, viljavat pellot ja Roineen saarineen. Se oli Suomi kauneimmillaan. Kotimme rakennusvaiheen aikana harjulenkkeilyt jäivät, mutta kun taas tuli aikaa niihin, järkytys oli suuri: lenkkipolut päättyivät sorakuoppiin. Hankin Vehoniemen harjualueen osayleiskaavakirjan- ja kartan, jolloin huomasin, että maa-ainesottoon merkityistä alueista oli kahdet erilaiset kartat. Tätä eivät kunnan päättäjät eikä ministeriö olleet huomanneet, vaan hyväksyivät molemmat! Siitä alkoi harjujen suojeluni.

Kangasalla oli kerätty samoihin aikoihin harjunsuojeluadressi, jonka allekirjoitti noin kolmasosa kangasalalaisista. Maa- ja metsätalouden tehokäytössä painavat työkonet sekä kemikaalit ovat aiheuttaneet alkuperäisen luonnon ja maaperän köyhtymistä. Kastemadot, heinäsiirkat, perhoset, leppäkertut ja monet muut pieneliöt ovat vähentyneet. Myös metsien avohakkuut ja turvesoiden tehokäyttö aiheuttavat pahaa sekä luonnolle että ihmismielelle. Kotikyläni on säilynyt luonnonkauniina ja elinkelpoisena, mistä olen joka hetki kiitollinen.

Parasta mitä Kangasalla on saatu aikaan?

– Kunnan ympäristöstrategia Kv 4.11.2002 vuoteen 2010 ”*Kunta vaalii kaikessa toiminnassaan luontoa, ympäristöään ja maisemiaan*”.

Ikävintä, mitä Kangasalla on tapahtunut?

– Ikävintä on, ettei ympäristöstrategiaa ole useinkaan noudatettu!

Vasemmalla näkymä harjulta Roineelle Saarikylään.
Alla: Reetta Vuorio löysi järven soranottoalueelta!

Eero Nieminen:

Kangasalla on taas naavaa ja jäkälää

Suomen Luonnonsuojeluliiton kultaisen ansiomerkin saajia Kangasalla on **Eero Nieminen**. Hän on eläkkeellä oleva biologian opettaja, joka seuraa edelleen valppaasti paikkakunnan luonnon tapahtumia. Vaikka tappioita on tullut, Eero Nieminen näkee luonnonsuojelijoiden saavutusten kannustavan työn jatkamiseen.

Eero kertoo tulleen mukaan Luonnonsuojeluliiton toimintaan jo 1955, jolloin hän aloitti biologian opinnot Helsingin yliopistossa.

– Kiinnostuin tuolloin Suomen Luonnonsuojeluyhdistyksestä ja *Suomen Luonto* –lehdessä. Opetustyön mukana muutin ensi Keravalle, sitten Helsingin Roihuvuoreen ja sieltä tänne Kangasalle. Kun Kangasalan Luonnonsuojeluyhdistys perustettiin 1978, olin melko varhaisessa vaiheessa mukana Rauno Jokisen ja Ritva Leikaksen kanssa.

– Muistan hyvin harjijensuojeluadressin. Kokosimme siihen nimiä ja luovutimme listat Kangasalan kunnanvaltuuston puheenjohtajalle. Kävimme viemässä adressin myös lääninhallituk-

seen sekä eduskuntaan, missä eduskuntaryhmien edustajat olivat sitä vastaanottamassa.

Miten ympäristön tila on mielestäsi muuttunut viime vuosina Kangasalla?

– Seuraan tarkimmin tapahtumia kirkonkylän ja Suoraman seudulla. Siellä on alkanut kasvaa jäkälää ja nykyään jopa naavaakin. Näin ei ollut 1960-luvulla ilmansaasteiden takia. Ilmeisesti Tampereen ja Valkeakosken saasteet levisivät tänne asti.

– Ikävä on sen sijaan ollut Kirkkojärven kohtalo. Kun kunnan jätevesien laskeminen järveen aloitettiin, se oli muuttunut uimakelvottomaksi jo 1965. Vaatimaton puhdistamo ei auttanut järven tilaa.

Mikä on parasta mitä Kangasalla on saatu aikaan?

– Kirkkoharjun tuhoaminen saatiin viimein loppumaan. Lopuista harjuista pitäisi pitää parempaa huolta.

Entä mikä on ikävintä, mitä Kangasalla on tapahtunut?

– Oli se Sorolan kuoppa Kirkkoharjussa aika kauhea, kun se sinne ilmestyi. Nyt se on jo sentään hiukan siistiytynyt. Toivottavasti tällaisia virheitä ei enää tehdä.

Eero Nieminen sai Sll:n kultaisen ansiomerkin Kangasalan Luonnon puheenjohtaja Jorma Mäntylältä huhtikuussa 2009.

Pentti Lahti:

Maailma ei ole mallillansa

Suomen Luonnonsuojeluliiton hopeisen ansiomerkin pitkäaikaisesta toiminnasta Kangasalan Luonnon hyväksi sai **Pentti Lahti**, joka asustaa omakotitalossaan Kuohunharjulla. Hän kertoo olevansa syntyperäinen kangasalalainen ja asuneensa täällä yli 70 vuotta. Pentin sydäntä lähellä ovat linnut ja kalat.

– Pieniä askelia on otettu eteenpäin etenkin vesistöjen suojelelun alalla. Roine on nykyään varsin hyvässä kunnossa, mutta Vesijärvessä on ajoittain levää. Samoin harjunsuojelussa on saavutettu tuloksia, pohtii Pentti, joka oli mukana 1970-luvulla luonnonsuojeluyhdistyksen harjunsuojeluadressissa. – Mutta eivät saavutukset tarkoita, etteikö työtä pitäisi tehdä edelleen. Vehoniemen tilanne on murheellinen. Harjun jäljellä olevat osat pitäisi ehdottomasti pelastaa.

– Kirkkojärven tila on edelleen onneton. Paraneminen on hidasta, koska 1950-luvun kunnallispoliitikot päättivät laskea kunnan jätevedet pieneen järveen Kankkulan kaivoksi kutsutun näennäispuhdistamon kautta. Enpä usko, että järven tila paransi kemikaalien avulla.

Kangasalan luonnon tilaa Lahti pitää kohtuullisena, mutta samalla hän muistuttaa harjunsuojelun tärkeydestä ja ihmettelee suomalaisten ydinvoimaintoa. – Maailma ei ole mallillansa, kun ydinvoimasta on tehty liian halpaa, Lahti miettii.

Pentti Lahti on toiminut pitkään Kangasalan luonnon hyväksi.

Uuno Immonen

Lintujen puolestapuhuja

Uuno Immonen johdolla on koottu satoja linnunpönttöjä. 1990-luvulla järjestettiin aktiivisesti linnunpönttötalkoita.

Suomen Luonnonsuojeluliiton hopeisen ansiomerkin sai Kangasalan Luonnon 30-vuotisjuhlilla Uuno Immonen. Kaarina Maununtyttären tien varrella asuva Uuno on ollut mukana toiminnassa lähes 20 vuotta.

Uuno Immonen kertoo, että hänet houkutteli mukaan Kangasalan Luonnonsuojeluyhdistyksen toimintaan Marjo Tiitola.

– Mielestäni jokaisen ihmisen pitäisi olla luonnonsuojelija. Se on meidän velvollisuutemme, sillä luonto ei voi puolustaa itseään. Ihmisten on huolehdittava luonnosta, Immu pohtii.

Miten ympäristön tila on mielestäsi muuttunut viime vuosina Kangasalla?

– Linnunpönttöjä pitäisi edelleen valmistaa. Tietotaitoni on edelleen käytettävissä, vaikka voimani ovat vähentyneet sairastelun myötä.

Mikä on parasta mitä Kangasalla on saatu aikaan?

– Luonnonsuojelutoiminnan laajentuminen.

Ikävintä, mitä Kangasalla on tapahtunut?

– Nuoria pitäisi olla enemmän mukana luonnonsuojelutyössä.

Kauneinta Kangasalla

on lähimetsä

Kautialan koululaisten ajatuksia luonnosta

– Kangasalan kaunein paikka on meidän viereinen metsä. Siellä on iso kivi ja jos sen päälle nousee, niin näkyy hieno pelto, kertoo **Roosa Hakkari**.

Kautialan koulun 4-luokkalainen **Aino Rönö** viihtyy kotinsa lähellä purolla.

– Meidän lähellä on sellainen puro jossa on pieniä koskia, mutta se puro on tosi pieni, mutta se on silti tosi hieno paikka.

Lauri Asikainen taas katselee mielellään kotisaunansa portailta auringon laskua, mutta listaa silti Kangasalan hienoimmaksi paikaksi Haralanharjun. Myös Vehoniemi automuseoineen ja Kangasalan keskusta ovat nuoren miehen mieleen.

Kun lapsilta kysyy Kangasalan kauneinta paikkaa, nousee voittajaksi ylivoimaisesti oma lähimetsä. Lähimetsä tarjoaa kiipeilykiviä ja kallioita, kuohuvia puroja ja kauniita puita. Aurinko värjää iltaisin pellon takana olevan taivaan, jota on komea katsella omalta kotipihalta. Kangasalan luonnon kauneimman paikan listalle

pääsevät myös Kirkkoharju, Sarsa, Haralanharju sekä Vehoniemen automuseon ympäristö.

Luonto alkaa kotiovelta

Lapset kertovat seikkailevansa metsissä, katselevansa vain hienoja maisemia tai keräävänsä kukkia.

– Leikin usein luonnossa ja kerään sieniiä. Marjastan myös, **Pyry Sirola** kertoilee.

Markus Kahilainen ulkoilee koirien kanssa ja syöttää lampaista.

– Makoilen ja katon pilviä, **Mersu Aarnio** tunnelmoi.

Luonto alkaa pikkukoulun oppilaiden kotiovelta ja lapset osaavat todella arvostaa sitä. Moni on myös ajatellut, miten luontoa voi suojella.

–Luontoa voi suojella siten, ettei heittele roskia, 8-vuotias **Nea Tainio** tietää.

Moni oppilaista kävelee tai pyöräilee kaverille, etteivät pakokaasut saastuta luontoa. Kierrätyskin muistetaan ja Kautialan koulussakin on pihalla kompostori, jota oppilaat itse hoitavat.

Pyry Sirola toivoisi, että autot kehittyisivät vähempi päästöisiksi.

Kauniiden paikkojen tulee säilyä

–On tärkeää suojella luontoa, koska osa ruuastamme esimerkiksi marjat ja osa mehuista, vilja, siemenet ja niin edespäin tulevat maasta tai luonnosta. Joten jos pakokaasua tulee paljon, se voi tarttua niihin ja sitten ne voi myös myrkyttyä ja me syömme sitä, huolehtii 10-vuotias **Lotta Alanen**.

Luonnonsuojelu koetaan tärkeänä ja se on lapsille itsestänselvyyttä.

–Luontoa on tärkeä suojella siksi, että eläimet voivat elää terveellistä elämää eivätkä saastuta itseänsä, Nea Tainio miettii.

Moni muistaa myös, että saamme ruokamme luonnosta ja mitä puhtaampi luonto on, sitä puhtaampaa ruokaa syömme.

–Luonnosta saamme ruokaa. Mitä vähemmän kasveja, sitä vähemmän on ilmaa. Emmekä halua kauniiden paikkojen tuhoutuvan, tiivistää Pyry Sirola.

NINA-CARITA SÄPYSKÄ

Syksyn tullen koululaiset saavat välituntievästä oman koulun omenoista. Oikealla: Mersu Aarnio on löytänyt etanan.

Luontohetki Raikun koulussa

Raikun koulutalo sijaitsee keskellä maalaismaisemaa, karpässienten takana Raikunjärven rannassa. Pihassa talkoilla kunnostettu kylätalo, talon takana urheilukenttä ja nurmikkoisen pihan perällä pieni metsikkö, jossa on oppilaiden rakentamia majoja. Koulun ilmapiiri on kodikas ja iloisen reipas. Näissä puitteissa oli mukava kokemus vieraillla ensi- ja toisluokkalaisten oppilaiden yhteisluokassa ja kysellä lasten ajatuksia ja mielipiteitä luonnosta ja ympäristöstä.

Avohakkuut eivät ole hyviä

Ensimmäinen kysymys kuului: miten meistä jokainen voi suojella luontoa? Käsä alkoi nousta ja vakavaimmeisiä vastauksia alkoi tulla: ”Roskia ei saa heittää luontoon eikä lasinpalasia. Ei myöskään tupakoita metsäpalovaaran vuoksi. Kasvi- eikä hyönteis- eikä mitään muitakaan myrkyjä saa heittää. Oksia eikä puita saa taitella, avohakkuut ei ole hyviä, rauhoitetut kasvit jätettävä rauhaan, pulloja ja purkkeja ei jättää, on kuljettava polkuja pitkin,

linnunpesille ei saa mennä ja eläimiä ei saa kiduttaa.”

Luonnossa liikkuu niin kettu, kärppä kuin peltohiirikin

Toinen kysymys oli, mitä eläimiä olette nähneet luonnossa? Innokas viittaminen alkoi ja luettelo oli melkoinen: Oli nähty kettu, siili, orava, peltohiiri, joutsen, käärme, sorsa, kala, sammakko, harakka, kärppä, lumikko, päästäinen, peura, sisilisko, hanhi, mato, rotta, hiirihaukka, kalasääksi, supikoira, hir-

Sibilla Melkas-Anton
II-luokka.

Alisa Heiskanen I-luokalta on taiteillut koulun pihan.

vi, muurahainen, linnut, ilves ja hylje. Lisääkin olisi tullut, mutta aikataulu pakotti seuraavan kysymyksen esittämiseen!

Koulun piha kutsuu leikkiin

Kolmas kysymys, mitkä ovat mielestänne kauniita ja merkittäviä luontokohteita Kangasalla, antoi ymmärtää että retkiä luontoon tehdään sekä kodin että koulun kanssa. Uhkainlampi tuli ensimmäisenä, järvet ja sitten Pohtiolampi, harjut, näkötornit, metsät, kesällä

soramonttujärvi (kun siellä voi uida) ja sen soramontun rinteet talvella. Siellä oli koulunkin kanssa käyty pulkkamäessä ja suksilla. Ja aika liikuttavaa että koulun piha, kun siellä sai tehdä majoja välitunnilla metsikköön ja heppatalleja. Ja talvella lumiukkoja ja –eläimiä sekä liukumäki! Jälkikertomuksena tuli vielä haravointi ja hyppely lehtikasoihin sekä tammenterhojen keräily nurmikolta välitunnilla.

Täydennykseksi rehtori **Taru Räsänen** näytti vielä kalenteriksi koottuja

lasten piirroksia koululta ja taideteoksia, kuten syksyn värejä hehkuvista puiden lehdistä lasten nurmikolle taiteilema krokotiili.

Tunti oli kulunut kuin siivillä. Kun iloisena poistuinkin koululta, tunsin ettei luonnonsuojelutyö ole turhaa. Seuraavalle sukupolvelle on luonto jätettävä yhtä elinvoimaisena ja kauniina kuin mitä se nyt on. Ainakin nämä lapset osaavat sitä arvostaa!

MARJO TIITOLA

Tapahtumia 30 vuoden varrelta

Tiukkaa asiaa ja tulista taistelua luonnon puolesta

1978

Kangasalan Luonnonsuojeluyhdistyksen perustava kokous pidettiin 25.11.1978. Perustajajäsenet: **Heikki Prusi, Minna Törmä, Kalevi Savolainen, Maila Järvenpää, Erkki Jokinen, Unto Salo, Markku Mäkelä, Heikki Mattsson, Ritva Leikas** sekä **Rauno Jokinen**.

Ensimmäinen puheenjohtaja Rauno Jokinen asetti tavoitteen: ”Ottakaamme kuntamme ainutlaatuisen kauneuden säilyminen erityishuoleksemme. Jos yleinen mielipide on riittävän voimakas luontomme säilymisen puolesta, se on aina huomioitava päätöksenteossa.”

1979

Kangasalan Luonnonsuojeluyhdistys aloitti toimintansa rämäkästi. Sisäministeri **Johannes Koikkalainen** kävi katsastamassa Kangasalan harjut. Luonnonsuojeluyhdistyksen puheenjohtaja Rauno Jokinen kyseli Koikkalaiselta mitä harjujen suojelemiseksi ollaan tekemässä. Suomi oli ainoa Pohjoismaa, jossa soranotto oli täysin villiä. Soralaki oli juuttunut eduskuntaan korvauksista syntyneiden kiistojen takia. Maanrakennusliikkeet vastustivat lakia.

1980

Maisematoimikunnan komiteamietintö julkaistiin. Mietinnössä Vehoniemenharju annettiin esimerkkinä kansallisesti arvokkaasta näköalamaisemasta.

Kangasalan Luonnonsuojeluyhdistys kokosi harjijensuojeluadressin, jonka allekirjoitti 6500 kuntalaista, yli puolet äänioikeutetusta väestöstä. Listat luovutettiin kunnanvaltuuston puheenjohtajalle sekä lääninhallitukselle ja eduskunnalle. Eduskuntaryhmien edustajat olivat sitä vastaanottamassa.

Keskustelu harjijensuojelusta kävi vilkkaana. Vasta perustettu luonnonsuojeluyhdistys oli kaikessa mukana.

Myönteistä oli Kirkkojärven saastuttamisen loppuminen. Kunta oli laskenut jätevetensä pieneen järveen 1959-80.

1981

Maa-aineslaki 24.7.1981/555 säädettiin. Lain tavoite oli, että ainesten otto tapahtuu ”ympäristön kestävä kehitystä tukevalla tavalla.” Maa-aineksen otto ei saa aiheuttaa ”1) kauniin maisemakuvan turmeltumista; 2) luonnon merkittävien kauneusarvojen tai erikoisten luonnonesiintymien tuhoutumista; 3) huomattavia tai laajalle ulottuvia vahingollisia muutoksia luonnonolosuhteissa; tai 4) tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesialueen veden laadun tai antoisuuden vaarantuminen, jollei siihen ole saatu vesilain mukaista lupaa.” Syksyllä 1981 soraa revittiin harjuista niin paljon kuin mahdollista ennen lain astumista voimaan 1.1.1982.

1982

Kuntaan laadittiin Vehoniemen harjualueen osayleiskaava, joka sisälsi perusselvitykset kuten luonnonsuojelualueet ja -kohteet, virkistyskäytön sekä tarkoin harkitut maa-ainesten ottoalueet. Maanomistajat ottivat osaa kaavavalmisteluun. Asiakirja ja osayleiskaavakartta hyväksyttiin valtuustossa 26. elokuuta 1982.

Sisäasiainministeriö vahvisti Vehoniemen harjualueen osayleiskaavan julkipanon jälkeen ”sellaisena kuin asiakirjoissa oleva ja tähän päätökseen liitetty yleiskaavakartta siihen liittyvine yleiskaavamerkintöineen ja määräyksi-neen tarkemmin osoittaa”. Kukaan ei huomannut että päätökseen liitettyssä

Perjantaina 9.11.1979

— Kyllä tämä Kangasala on sinäkin kartalle kaavaa pitävä, mutta tyhjiä harjuita on vielä runsaasti. Niitä ei saa hävitellä. Oikealla on ministeri Johannes Koikkalainen (oik.) tutustumassa Kangasalan harjuihin. Karttaa tarkastelevat ministerin luona Pentti Lehti-Nurminen, Eero Niemi, Markku Tervinen sekä Teuvo E. Lehtinen Vehoniemen soranotolta.

Ministeri katsasti Kangasalan harjut

— Pelkään Kangasalle tulleesta, että täällä ei enää löydy mitään luonnollista maiselattuja seijantaita. Oikeus pelko on aiheuton. Kangasalan harjut ovat Penttiharjun kanssa Suomen kauneimmat ja ainutlaatuisimmat harjut. Niitä ei saa hävitellä.

Ne eivät ole yksin Teltin kangasalaisten omistamia, ne ovat meidän kaikkien suomalaisten, ministeri si-
Johannes Koikkala
lainen vieraillessaan perjantaina Kangasalla.

Kangasalan Sanomat 9.11.1979.

kartassa olivat maa-ainesten ottoalueet suurentuneet huomattavasti. Kaavaa valmisteltaessa vallitsi alueella toimenpidekielto.

1983

Vehoniemenharjun luonnonsuojelualue perustettiin asetuksella valtion omistamalle alueelle. Tapahtuma mainittiin samana vuonna perustetun ympäristöministeriön vuosikertomuksessa. Sisäasiainministeriö vahvisti Vehoniemen harjualueen osayleiskaavan. Silti jo toimenpidekiellon aikana kunta myönsi alueelle soranottoluvan. Samoihin aikoihin KTK kaivoi ydinharjun ja soranottoalueen välissä olevan virkis-

tysalueen pois vanhentuneella soranottoluvalla. Samalla soranotto laajeni suojelulle Mustalukon alueelle.

Kaavakarttojen erilaisuus teetti luonnonsuojeluyhdistykselle paljon työtä. Soralupia myönnettiin reippaasti yli EO- eli ottoalueiden rajojen. Kunnan valvonta ei toiminut, soranottoa paikkojen seinämät olivat lähes pystysuoria, joten maisemointivelvoitteen edellyttämiä luiskia ja istutuksia ei voitu tehdä. Siinä aina peruste uusille yli EO-rajojen ulottuville soraluvulle.

1984

Maa-aineslaki oli voimassa, mutta kuinka ollakaan kunta kuulutti Soraseula Oy:n soranottohakemuksesta, joka toteutuessaan olisi ulottunut luonnonsuojelualueelle ja puhkaissut harjun. Yhtiö perui hakemuksensa nousseen hälyn takia.

1986

Vehoniemen osayleiskaava kuumensi tunteita. Valituksia puitiin Hämeenlinnan hallinto-oikeudessa. Kunta ja luonnonsuojeluyhdistys olivat ajoittain pahasti tukkanuottasilla.

1987

Luonnonsuojeluyhdistys perusti *Suojelun kärki* -kiertopalkinnon, joka luovutettaisiin vuosittain kiitokseksi merkittävästä luonnonsuojelutyöstä. Palkinnon saajan tulee olla kangasalainen. **Matti Rainion** suunnitteleman kelopuu- ja keramiikkateoksen sai ensimmäisenä **Marjo Tiitola**.

Soraseula Oy:lle myönnettiin 2,5 miljoonan kuutiometrin soranottolupa Vehoniemelle. Soraraaka-ainetta käytävillä yhtiöillä on ollut taipumus ottaa maa-ainesta enemmän kuin luvat sallivat. Lupaehtoja ”tulkitaan” omavaltaisesti. Syksyllä 2005 Aimo Sulin Oy joutui poliisitutkinnan kohteeksi, kun yhtiö ylitti luvanvaraisen ottamisalueen rajan yli 20 metrillä. Yhtiö ei keskeyttänyt maa-ainesten ottamista luvatto-

Pikon Betoni kiistää syytökset

Pikon Betonin toimitusjohtaja Pertti Saari kiistää väitteet soranottoluvan rikkomisesta Pikonkankaalla. Saaren mielestä yhtiön saamia lupaehtoja ei erikseen mainita, kuinka syvästä sora voi kaivaa, ja että soranottoluvassa määritellään ainostaan pohjakorkeus, jolla maapinnan pitää olla kaivon päätyessä vuonna 2001.

— Tämä on kyse näkemystoista luvan tulkinnassa. Me olemme noudattaneet vanhaa käytäntöä: ensin kaivetaan ja sitten täytetään. Saari perustelee väitteitä, joka löytyy muuttamalla on kiistetty.

Kangasalan Sanomat 13.11.1987.

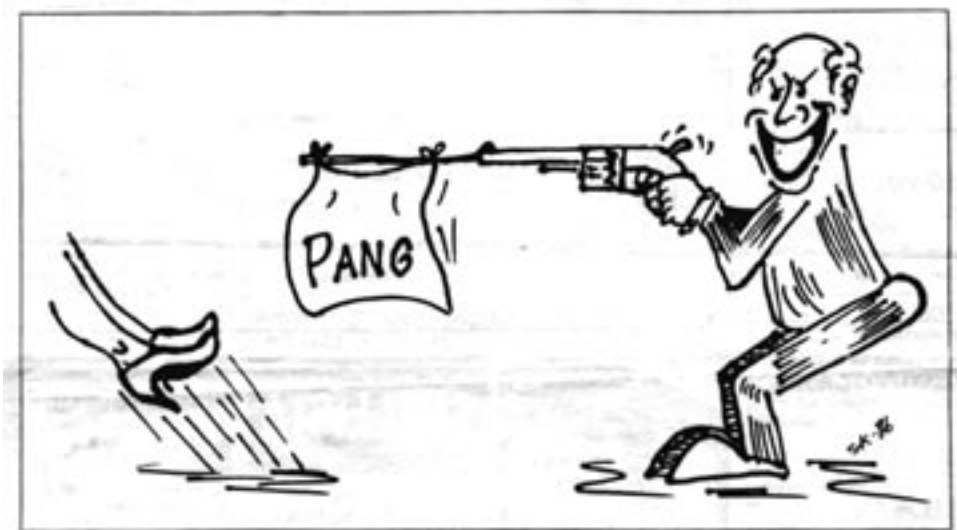
malla alueella toistuvista määräyksistä huolimatta (SHL 10.11.2005). Tapaus ei ollut Kangasalla ainutlaatuinen, sillä Pikon Betoni Oy tulkitsi samoin lupaehtoja omavaltaisesti 1987.

1988

Kiistely Vehoniemen harjukaavasta jatkui. Tampereen ja Kangasalan

luonnonsuojeluyhdistykset järjestivät lokakuussa ”Porilaisten marssin” Kangasalla Keisarinharjulta Vehoniemen näkötornille vauhdittaakseen harjunsuojelua. Jäsenlehdessä kerrottiin Suoramajärven lehdon suojelusta sekä hyötyjätekeskuksen suunnittelusta.

Lehdistön palstoilla harjunsuojelu oli näkyvästi esillä.

Kangasalan kunnanhallitus päätti maanantaina jättää poliisille tutkimuspyynnön Vehoniemen harjun osayleiskaavaa...

Kunnanhallitus piti Tiitolan puheita herjauksena. Väitte katsottiin syytöksi väärin asiakirjan valmistuksesta. Syy...

Marjo Tiitolalle Suojelun kärki

Kangasalan Luonnonsuojeluyhdistys ympäristöpalkinto jaettiin ensimmäisen kerran keskiviikkona. Kiertopalkinto myönnettiin Marjo Tiitolalle tunnustuksena harjojen suojelemiseksi tehdystä vapaaehtoisesta työstä.

Samalla esiteltiin myös Kangasalan Nuoria Luonnonsuojelusta, jolle myönnettiin stipendi retki-toiminnan tukemiseksi.

Kangasalan luonnonsuojeluyhdistys r.y. on pöytäkirjassa jaettu vuosittain syykkökokouksessa yhteydessä kiertopalkinnon.

Se voidaan myöntää toiminnallaan merkittävästi alkuperäisen luonnon tai ympäristönsuojelua edistävälle yksityiselle ihmiselle tai yhteisölle.

Suojelutoiminnaksi katsotaan niin tutkimustyö, yksityisen kangasalan suojeleminen, yhteiskunnallisen vaikuttamisen kuin muukin toiminta Kangasalan luonnon hyväksi.

Ensimmäisenä kiertopalkinnon sai hallussaan harjojalkojen Marjo Tiitola. Palkinnon on tehnyt Matti K a j a s i o. Kelo-puu/karvoniemi-kokous palkkoi palkkion palkkion. Lahjojen kantojen kantojen palkkio symboloi tervettä sokkua kannan alkuperäisen luonnon suojeleminen. Luonnonsuojeluyhdistys katsoo Marjon teoksen vuosi merkittävänä ja tuloja tuloja tuloja Kangasalan harjojen ja erityisesti Vehoniemen harjojen suojelemiseksi.

Jatkos s. 4

Marjo Tiitola ja "Suojelun kärki"-palkinnon vastaanottaja Matti Kaino.

1991

Hämeen lääninhallitus hylkäsi luonnonsuojeluyhdistyksen valituksen. Vehoniemellä virkistysalueellekin myönnettiin soranottolupa. Luonnonsuojeluyhdistyksen lehti kirjoitti, että ”käytännössä luvat ovat sallineet kaavaan merkityn ottoalueen rajojen ylittämisen jokaisessa suunnassa, missä soraa on ollut saatavissa.”

1992

Kangasalan Luonto –jäsenlehdessä mainostettiin keväällä näyttäviä linnunpönttötalkoita. Uno Immosen johdolla opastettiin pönttöjen ”kairauksista” pölkkyistä. Syksyllä yhdistys järjesti luonnonmukaista metsänhoitoa käsittelevän tilaisuuden.

Marjo Tiitola sai Suojelun kärjen vuosina 1987 sekä 1989. Kangasalan Sanomat 13.11.1987.

1989

Suojelun kärki –palkinnon sai ympäristönsuojelusihteri Raini Kiukas.

Valitusoikeutta yhdistys on joutunut Vehoniemen sora-asioiden vuoksi usein käyttämään, koska kunnan ympäristöviranomaisilla on käsitys että ”lupa on myönnettävä” vaikka kaavasta poiketen. Kun osayleiskaava ottamisalueet oli ylitetty 11 hehtaarilla ja otto oli ulottunut virkistys-luonnonsuojelualueille, ei ollut enää muuta mahdollisuutta kuin valittaa uusista sorafirman hakiessa uutta lupaa Vehoniemelle.

Aamulehti uutisoi 14.11.1995 sora-monttujen täytöstä Kangasalla.

Kangasalan sora-monttuja on täytetty luvatta jätteellä

Pohjavedet vaarantuneet, tapaus siirtynee syyttäjän harkittavaksi

Kangasalan Soramonttualueen Pikon Betonin Oyn sora-monttu on viranomaisista selvitettyä osittain täytetty luvattomasti jätteillä ja soralla on vaarantunut alue pohjaveden laatu.

Tapaus lähti tavaltaan perustamaan tammikuun 29. päivästä, jolloin ympäristönsuojelusihteri Raini Kiukkaalle ilmoitettiin puhelinneuvottelussa Pikon Betonin Oyn kaivoskappaleita ja vromonttun alueesta.

Kangasalan ympäristönsuojelusta poliisi sora-monttujen jätettyä luonnonsuojelussa.

Vs. karvoniemi-ohjei Markku Lahtinen pohjoisessa kotoisissa Pikon Betonin Oyn kaivoskappaleita ja vromonttun alueesta.

Kangasalan ympäristönsuojelusta poliisi sora-monttujen jätettyä luonnonsuojelussa.

Vs. karvoniemi-ohjei Markku Lahtinen pohjoisessa kotoisissa Pikon Betonin Oyn kaivoskappaleita ja vromonttun alueesta.

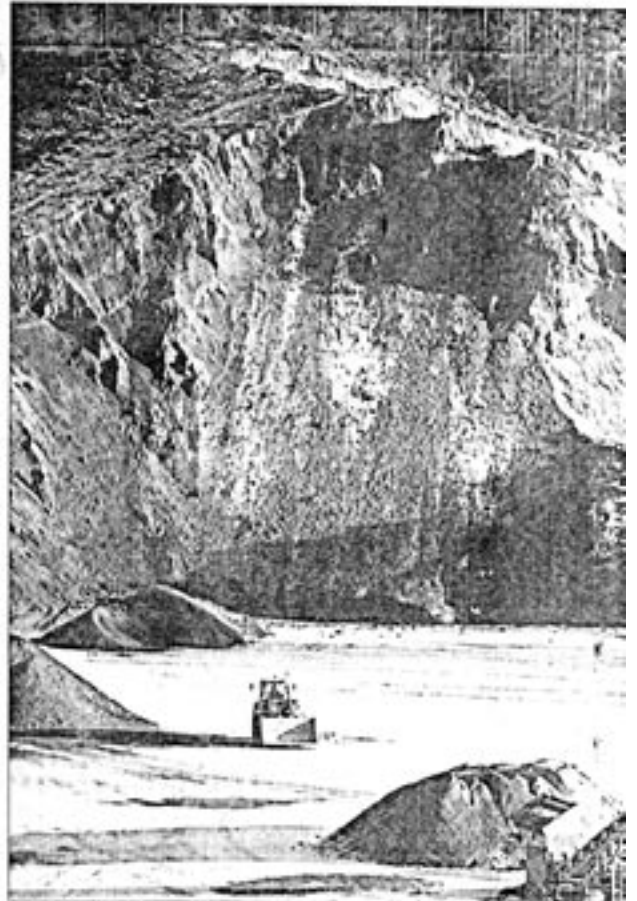
Vs. karvoniemi-ohjei Markku Lahtinen pohjoisessa kotoisissa Pikon Betonin Oyn kaivoskappaleita ja vromonttun alueesta.

Vs. karvoniemi-ohjei Markku Lahtinen pohjoisessa kotoisissa Pikon Betonin Oyn kaivoskappaleita ja vromonttun alueesta.

Vs. karvoniemi-ohjei Markku Lahtinen pohjoisessa kotoisissa Pikon Betonin Oyn kaivoskappaleita ja vromonttun alueesta.

Vs. karvoniemi-ohjei Markku Lahtinen pohjoisessa kotoisissa Pikon Betonin Oyn kaivoskappaleita ja vromonttun alueesta.

Vs. karvoniemi-ohjei Markku Lahtinen pohjoisessa kotoisissa Pikon Betonin Oyn kaivoskappaleita ja vromonttun alueesta.

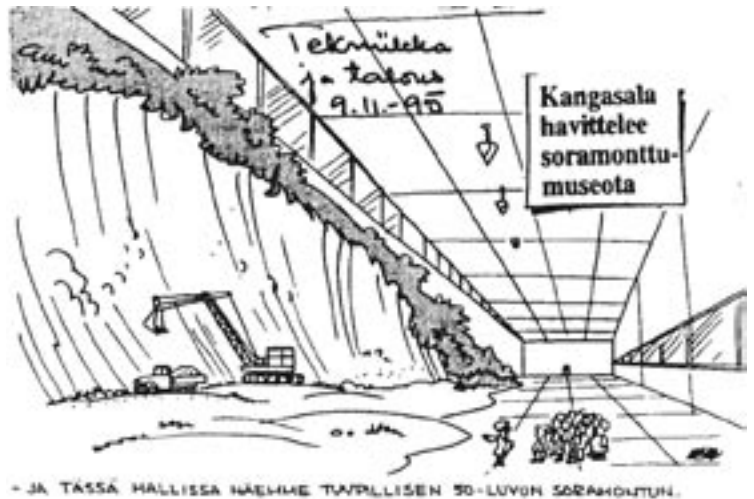

Pohjaveden vaarassa, Pikon Betonin Oyn toiminta alueella Karkkisen pohjoispuolella.

Kangasala pääsi *Tekniikka&Talous* -lehden pilapiirroksen vuonna 2005 harjupolitiikallaan.

1996

Ympäristöministeri **Pekka Haavisto** sekä kansanedustajat **Satu Hassi**, **Irja Tulonen** ja **Pia Viitanen** olivat Kangasalan Luonnonsuojeluyhdistyksen vieraina Vehoniemen näkötorjennalla Kesäpäivä Kangasalla –laulun soudessa. Seurue kävi myös Punamultalukossa.

Natura-ohjelman valmistelu oli alkanut ja yhdistys teki esityksiä sopivista kohteista. Lisäksi yhdistys järjesti mielipidetiedustelun kunnan nimikkolajeista. Yli 250 lajin joukosta valtuusto valitsi luonnonsuojeluyhdistyksen ehdotuksista neljä: tumma tulikukka, kotka, kuore ja kangastatti.

1997

Uusi luonnonsuojelulaki astui voimaan. Raini Kiukas kirjoitti Kangasalan Luonto -lehdessä lain vaikutuksesta kunnassa. Natura 2000-ohjelman laatiminen jatkui ja kunta pyysi yhdistykseltä lausuntoa kohteista.

Luonnonsuojeluyhdistys vastusti valtatie 12:n laajentamista nelikaistaiseksi moottoritieksi. Erityisen ongelmallisenä yhdistys piti tielaitoksen suunnitelmaa Kirkkojärven Kuohunlahden ylityksen kohdalla. Järvi oli ehdolla Natura 2000-ohjelmaan.

Kangasala sai vaihteeksi tunnustusta ympäristönsuojelijoita. Luonnonsuojelupiiri palkitsi kunnan pyöräilyn hyväksi tehdystä työstä. **Markku Lahtinen** vastaanotti kunniakirjan.

Samana vuonna *Suojelun kärki* -kiertopalkinnon saivat Martti ja Marjatta Tiitola ansioistaan Punamultalukon suojelemiseksi. Ympäristöministeri Pekka Haavisto oli vierailut 1996 Kangasalla tavaten Martti Tiitolan Vehoniemen supassa. Valtio lunasti alueen ennätysvauhtia luonnonsuojelualueeksi.

1998

Kirkkojärvi oli alkanut hiljalleen toipua yli 20 vuotta kestäneestä jätevesikuormituksesta. Kuohunlahdesta on tullut merkittävä lintujen pesimäalue. Valtatietä 12 haluttiin leventää Kirkkojärven

kohdalla. Luonnonsuojeluyhdistys esitti järven lisäämistä Natura 2000 -ohjelmaan. Kunta vastusti esitystä Kuohunlahden osalta.

Vanhojen sorakuoppien maisemointi keskustelutti edelleen.

1999

Kangasalan Luonto -lehti kirjoitti syyskuussa Koukkurahkan suon luontoarvoista ja kannatti alueen lisäämistä yhdeksi Suomen Natura 2000 -kohteeksi. Muita ehdotettuja alueita olivat: Keisarinharju-Vehoniemi, Heponiemen pähkinäpuulehto, Kirkkojärven alue sekä Längelmäveden saaret.

Lehti kirjoitti myös ekoasumisesta Rikun yhteiskylässä sekä soraomnttualueiden maisemoinnista Puutteenmäentiellä. Kirkkojärven tilaan kiinnitettiin taas huomiota toissatalvisten kalojen joukkokuolemien takia. Lähistön asukkaat vaativat nopeita toimia järven pelastamiseksi. Vesikasvien niittokoneella vähennettiin biomassaa ja yritettiin näin parantaa järven happitilannetta.

Luonnonsuojeluyhdistys järjesti Jukka Könösen opastuksella kesäkuussa Kirkkojärvellä pyörätien yölaulajien maille kiinnittääkseen huomiota järven tilaan. Kalakuolemista väiteltiin jo edellisenä vuonna.

2000

Kangasalta merkittiin Natura 2000 -verkostoon kuusi arvokasta luontoaluetta: Keisarinharju-Vehoniemenharju (275 ha), Hepomäki-Kalkunvuori (18 ha), Kirkkojärven alue (305 ha, sisältäen Suoramajärven), Salmuksen alue (364 ha, sisältäen Koukkurahkan suon), Längelmäveden saaret (407 ha) ja Hautalammi (2.1 ha). Salmus sijaitsee osin Lempäälässä ja Längelmäveden saaret osin Orivedellä.

Yhdistyksen esittämistä kohteista Hermaanjärvi jäi pois Naturasta.

2001

Luonnonsuojeluyhdistys järjesti petoil-tamat Wanhalla Urkutehtaalla 18.10. Raine Raitio esitelmöi aiheesta ”Pedot entisajan ihmisten uhkana – hieman petovihasta ja sen historiasta.” Dokumentteja petoeläinten aiheuttamista ihmisuhreista on erittäin vähän: ”1800-luvun petovihan suurimpana syynä oli pelko, elikeinolle aiheutuneet vahingot ja lasten joutuminen vaaralle alttiiksi sekä julkisen sanan levittämät kertomukset ja uutiset, jotka lisäsivät petovihaa.”

2003

Soranottokeskustelun laimennuttua Vehoniemenharjulle ilmaantui uusi ongelma. Tampereen ja naapurikuntien omistama Tavase Oy halusi siirtyä pinta- ja pohjaveden käytöstä ja tehdä kuluttajat riippuvaiseksi tekopohjavedestä. Yhtiön tarkoitus oli ja on käyttää Vehoniemenharjun jäljellä olevia osia jättiläismäisen tekopohjavesilaitoksen imeytysalueina. Ylen MOT-ohjelma arvioi hanketta kriittisesti 26.9.2003.

2004

Yhdistyksen nimeksi muutettiin Kangasalan Luonto ry.

2006

Kangasalan Luonto ry. järjesti Mobilia-automuseossa Vesi- ja maisemasemiarinarin, jonka tarkoitus oli välittää tietoa Tavase Oy:n tekopohjavesisuunnitelmasta. Yli 80 kunnanvaltuutettua, ympäristöaktiivia ja päättäjää osallistui tapahtumaan. Esitelmöitsijöinä oli alan tieteellisiä asiantuntijoita sekä Tavase Oy:n edustajia.

2007

Suojelun kärki –kiertopalkinto luovutettiin **Marja Rassille** ansiokkaasta työstä Vehoniemenharjun suojelun hyväksi.

Syksyn päätapahtuma oli Kirkkojärvi -seminaari, joka veti Kangasalan Pirtin täyteen väkeä. Kunnan keskustan pahoin saastuneesta järvestä ollaan edelleen huolestuneita ja parannuskeinoja yritetään keksiä. Järvi tuli Natura 2000-ohjelmaan luonnonsuojeluyhdistyksen esityksestä.

Vuotuinen kevätretki 2007 tehtiin kirkkojärven ympäri. Mukana oli yli 50 osanottajaa.

2008

Yhdistyksen perinteinen kevätretki järjestettiin Laipanmaan metsäalueelle. Jouni Valkeeniemi kertoi seudun historiasta Rajalan kämpällä.

Kirkkojärvi-seminaarissa Pirtillä kuultiin Kirkkojärven tilasta.

2009

Kangasalan Luonto ry:n 30-vuotisjuhla pidettiin Wanhalla Urkutehtaalla 7.2. Tilaisuudessa palkittiin ansioituneita luonnonsuojelijoita SLL:n kultaisin ja hopeisin ansiomerkein.

Harjijensuojelusta lähdettiin ja sinne on palattu. Tavase Oy haluaisi muuttaa loput Vehoniemenharjasta tekopohjavesilaitoksen imeytysalueiksi. Keskustelu turhakkeena pidetystä hankkeesta käy edelleen kuumana (KS 4.8.2009).

Suojelun kärki

Kangasalan Luonto ry on yli 20 vuoden ajan jakanut kiertopalkintoa, jonka nimi on Suojelun kärki. Yhdistyksen hallitus antaa sen ympäristönsuojelutyössä ansioituneelle henkilölle. Palkintoa ei joka vuosi ole jaettu ja joinakin vuosina sen

on saanut useampi henkilö. Vuonna 2009 palkinnon sai **Eira Rosendahl**, joka on vuosia tehnyt järjestötyötä yhdistyksen hyväksi.

Kautta aikain:

1987 Marjo Tiitola
1989 Marjo Tiitola
1990 Raini Kiukas
1991 Kai Hirvonen
1992 Rekolan luomutila
1993 Toivo Kudjoi
1994 Reino Mantsinen

1996 Lukion tytöt; Lina van Aerschot
1997 Martti ja Marjatta Tiitola
1998 Heikki Mäenpää
2001 Jouni Valkeeniemi
2005 Jouko Alhainen, Sääksisäätiö
2006 Uno Immonen
2007 Marja Rassi
2009 Eira Rosendahl

Vuoden 2009 Suojelun kärki luovutettiin Eira Rosendahlille.

Eira Rosendahlille Suojelun kärki -palkinto

Kangasalan Luonto on pitkään jakanut *Suojelun kärki* -kiertopalkinnon. Se annetaan vuosittain luonnonsuojelutyössä ansioituneelle kangasalalaiselle. Aikaisemmin palkinto on ollut mm. Marja Rassilla sekä Sääksi-säätiöllä Pohtiolammella. Vuoden 2009 vuosikokous päätti myöntää kiertopalkinnon hallituksen pitkäaikaiselle jäsenelle **Eira Rosendahlille**. Hän on osallistunut aktiivisesti hallituksen toimintaan ja auttanut merkittävästi yhdistyksen vuosittaisten tapahtumien järjestelyissä.

Kerropa vähän henkilötietoja, ja miten menit mukaan Sll:n toimintaan?

– Minut ”kaapattiin” hallitukseen vuosikokouksessa 31.01.2005. Liiton jäsen olen ollut kauan ja luonnosta kiinnostunut aina. Olen eläkkeellä, entinen mielenterveyshoitaja.

Miten ympäristön tila on mielestäsi muuttunut viime vuosina Kangasalla?

– Kangasala ”kaupungistuu” ja luonnollinen luonto saa väistyä ihmisen ja ”kehityksen” tieltä. Ympäristöä saastuttaviin tekijöihin puututaan entisajoin paremmin.

Parasta mitä Kangasalla on saatu aikaan?

– En osaa tähän oikein sanoa mitään.

Ikävintä, mitä Kangasalla on tapahtunut?

– Suurilla ”teollisuuslaitoksilla” ja broilerikasvattamoilla tärvätään kauniita maalaiskyliä ja -maisemia sekä asuin ympäristöjä. Tavase-hanke on järjetöntä rahan ja luonnon haaskausta.

Jouni Valkeeniemi

valokuvaa ja tekee Sanomien luontopalstaa

Sahalahtelainen **Jouni Valkeeniemi** on ollut pitkään mukana luonnonsuojelutyössä. Kangasalla hänet tunnetaan parhaiten paikallislehti Kangasalan Sanomien luontopalstan pitkäaikaisena toimittajana. Hän sai *Suojelun kärki* -kier-topalkinnon 2001.

Jouni kertoo olevansa 48-vuotias. Hän on syntynyt Tampereella, asunut Sahalahdella hieman yli 20 vuotta, on naimisissa, vaimo ja kolme lasta.

– Kiinnostus luontoon alkoi jo ihan pikkupoikana. Aktiivinen lintuharrastaja olen ollut noin 13-vuotiaasta lähtien. Mitä vanhemmaksi olen tullut, sitä enemmän olen kiinnostunut luonnosta laajana kokonaisuutena.

– Järjestötoiminnassa olen ollut aina mieluummin tarkkailijana kuin toimijana. Ymmärrän hyvin aktiivisen osallistumisen tärkeyden, mutta henkilökohtaisten seikkojen vuoksi olen jättänyt lipunkantajan roolin muille, Jouni summaa luontoinnostuksensa taustoja.

Mitä myönteistä Kangasalla on saatu aikaan vuosikymmenien kuluessa?

– Ympäristönsuojelussa on menty eteenpäin. Haitallisten kemikaalien ym. myrkkyjen käyttöä on järjeistetty, jätehuolto alkaa vähitellen olla kuosissa, kierrätys on tullut osaksi ihmisten arkea jne. Sen sijaan luonnonsuojelussa on paljon pulmia, mitkä heijastuvat yleisenä lajiston köyhtymisenä. Liian pienet ja lukumääräisesti vähäiset luonnonsuojelualueet eivät pysty korjaamaan tilannetta.

Millaisia kokemuksia sinulla on Kangasalan Sanomien luontopalstan pitkäaikaisesta toimittamisesta?

– Luontosivu – tämä siis palstan virallinen nimi – on amatillinen lempilapseni. Palautetta tulee ilahduttavan paljon eri yhteyksissä. Se vahvistaa käsitystäni siitä, että moni tavallinen kangasalalainen on oikeasti kiinnostunut kotiseutunsa luonnosta.

Mikä on parasta mitä Kangasalla on saatu aikaan?

– Ehkä se on ollut kissan nostaminen pöydälle tietyissä asioissa, jotka olisi muuten viety päätökseen kabineteissa. Hyvänä esimerkkinä nimenomaan harjuadressi, joka oli Kangasalan mittakaavassa todella suuri tahdonilmaus.

Entä ikävintä, mitä Kangasalla on tapahtunut?

– Historian pitkässä juoksussa tarkasteltuna surkeinta on harjujen kohtalo. Hakatusta vanhasta metsästä voi kasvaa aikanaan uusi ikimetsä, samoin ojitettu suo kyetään palauttamaan kelpo kosteikoksi. Mutta sorastaan riisuttua harjua

Jouni Valkeeniemi Laipanmaalla Rajalan kämpällä.

ei enää harjuksi saada, siihen tarvitaan uusi jääkausi. Harjuosayleiskaavan piti suojella harjuja, mutta lopputulos oli aivan toinen.

Miten Sahalahden asiat ovat muuttuneet toimintasi aikana?

– Sahalahti on aika hyvin onnistunut säilyttämään monia maaseudulle ominaisia hyviä piirteitään. Täälläkin yleinen ympäristönsuojelu on edennyt, mutta toisaalta luonnon monimuotoisuus kokenut kolhuja, Jouni tilittää pitkäaikaisista kokemuksistaan.

Anneli Pekkala-Jalava

pohtii luonnon ja rahan arvoja

Kangasalan Luonto ry:n hallituksessa on kuntaliitoksesta lähtien ollut edustajia myös Sahalahdella. **Anneli Pekkala-Jalava** on toiminut yhdyshenkilönä Sahalahdelle ja ollut pitkään myös Luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piirin hallituksessa. Hän katsoo Sahalahden luonnon asioiden jääneen huonolle tolalle kuntaliitoksen myötä.

– Synnyin maaseudun rauhaan ja suurimman osan elämästäni olen asunut niin lähellä luontoa kuin mahdollista. Minulle luonto ei ole tavanomainen eikä itsestäänselvyys, vaan suuri etuoikeus. Kunnioitan sekä luontoa että eläimiä. Niistä ammennan suurimmat voimavarani. Luontoa ei voi ostaa rahalla, mutta rahan tähden se ollaan valmis tuossa tuokiassa tuhoamaan. Siksi tarvitaan myös luonnon puolesta toimivia ja luonnonsuojelun näkökantoja esiintuovia yhdistyksiä. Näin koko Suomessa, Sahalahden Pakkalassa kuin myös nykyisessä Kangasalan kunnassa.

Jokaisen tulisi pohtia omia arvojaan

Anneli kertoo toimineensa luonnon puolesta aktiivisesti 1990-luvun alusta. Pälkäneen seudun ympäristöyhdistyksessä hän on ollut vuodesta 2004 alkaen.

Yhdistyksellä oli hiljaiseloa vuodet 1991-1998 ja totaalisesti se nukahti vuosiksi 1999-2003. Pirkanmaan luonnonsuojelupiirin hallitukseen Anneli valittiin syksyllä 2004 ja siinä hän on edelleenkin samoin kuin Suomen luonnonsuojeluliiton valtuuston varajäsenenä 2007 vuodesta alkaen ja edelleen.

– Kangasalan luontoon ohjauduin kuntaliitoksen myötä ns. yhdistysten yhteyshenkilöksi 2006 vuodesta alkaen.

Anneli muistuttaa, että jokainen heräisi sisimmässään miettimään omia arvojaan ja keinoja luonnonsuojelun ajamiseksi. Luonnonsuojeluun sytytään usein vasta sitten, kun ihan omalla nurkalla on vaara sen tutun maiseman, kasviston tai eläimistön tuhosta. Hyvin usein silloin vasta huudetaan luonnonsuojelijoita apuun, miettimättä ja huomaamatta

sitä, että nyt on aika ihan itse puolustaa luontoa ja vasta sitten vaatia sen turvaamista muilta. Yhdistykset toimivat vapaaehtoisvoimin ja niissä aktiivisesti toimivat ovat hyvin usein ylikuormitettuja. Pienen mahdollinen ihan itse toimiminen on liittyminen jonkun paikallisen luonnonsuojeluyhdistyksen jäseneksi. Jäsenmaksu on vain 28 €/vuosi.

Raha ei saisi voittaa luontoa

Sahalahden liittyminen osaksi Kangasalaa ei ole Annelin mukaan toiminut ongelmitta.

– Sahalahden kunnan toiminnan aikana jo huomasin, kuinka kaukana luonnon arvot ovat rahan arvoon verrattuna. Samoin kävi kuntaliitoksen jälkeen, vaikka toivoin toisin. Viimeisin esimerkki on se, että Pakkalan-Tursolan maakunnallisesti arvokkaaseen kulttuurimaisemaan ja valtakunnallisesti arvokkaan kallioalueen viereen sallitaan perustettavan kallionlouhinta-alue. Viimeiseen kauniiseen kulttuurimaisemamiljööseen, ihan naapureiden pihapiiriin ja kaikille paikallisille ja jopa ohikulkijoille haitaksi.

Edellisestä noin kilometrin päähän Pakkalan keskustaan sallitaan rakennettavan tehokasvatuslaitosten teolliseen tuotantoon tarkoitettu jättisuuri lantala, jonne tultaisiin kuljettamaan muualtakin kuin viereisistä broilerkasvattamoista lantoja. Myös tämä rakennelma tulisi ihan naapureiden pihapiiriin ja paikalliskaupan lähelle ja olisi haittavaikutustensa mm. voimakkaan hajun vuoksi kaikille paikallisille asukkaille ja jopa ohikulkijoille haitaksi, Anneli harmittelee.

– Kuinka moni kunnassa tietää, että Pakkalassa polteetaan broilereiden raadot myöskin ihan naapureiden pihapiirien tuntumassa? Ympäristön tila on muuttunut vuosi vuodelta huonommaksi, kaoottisemmaksi ja saasteisemmaksi mm. Pakkalanjärven ja Kirkkojärven tilat ovat huonot. Olen luonnon puolestapuhuja, koska tällaista perintöä en haluaisi olla jättämässä tuleville sukupolville.

Pakkalan-Tursolan kulttuurimaisemaan perustetaan kallionlouhinta-alue. Jo avohakkuu on irronnut hammas kulttuurimaisemassa.

Kelevi Lepo: Vedet puhtaksi ja kunnan talvet takaisin

Kangasalan Luonnon hallituksen pitkäaikainen jäsen on **Kalevi Lepo**. Hänen asiantuntemuksensa on vaikuttanut yhdistyksen lausuntoihin ja kannottoihin.

Miten menit mukaan Sll:n toimintaan?

– Aina olen ollut viherpiipertäjä ja luontoon hurautunut. Luonnonsuojeluliiton passiivinen jäsen minusta tuli 1980-luvun alkupuolella.

Miten ympäristön tila on mielestäsi muuttunut viime vuosina Kangasalla?

– Muutoksia kasvistossa ja eläimistössä, ympäristössä yleensäkin ilmaston lämpenemisen seurauksena – ei pelkään hyviä. Kasvu ja kaupungistuminen sekä kulutuksen lisääntyminen ovat kuormittaneet luonnollista luontoa.

Parasta mitä Kangasalla on saatu aikaan?

– Olisikohan tuo, ettei Kirkkojärveä suoraan enää kuormiteta jätevesillä? Myös jätteitten käsittelyssä – joskaan ei niitten tuottamisessa – on menty eteenpäin. Omien asenteidemme tasolla on täällä toiveikasta heräämistä, mutta toimiksi elinympäristömme hyväksi sitä kyetään konkretisoimaan valitettavan hitaasti.

Ikävintä, mitä Kangasalla on tapahtunut?

– Maa-ainesten otto on ollut rajunlaista. Paikoin myös metsän ja asutun ympäristön käsittely. Vesistöt ovat rehevöityneet. Valosaaste ja melusaaste ovat lisääntyneet.

Sahalahden luontoaktivistit

Suomen Luonnonsuojeluliitossa paikallisyhdistysten rajat noudattavat kuntarajoja. Sahalahden muututtua osaksi Kangasalaa saatiin mukaan toimintaan sahalahtelaiset **Ismo Vuorinen** ja **Monika Merikoski**.

– Olemme kolmilapsinen perhe, johon kuuluvat lapset 15, 14 ja 9 vuotta.

Asumme Kangasalan Sahalahdella missä ylläpidämme *Vuiska*-nettikauppaa. Luontoharrastus on meille tärkeä henkireikä arjen kiireen keskellä. Sll:n toimintaa liityimme kun olimme esittelemässä Kangasalan Luonto ry:n 30-vuotisjuhlassa web-kameralla varustettua linnunpönttöä.

Vuiska-nettikaupasta hankitun linnunpönttökameran kuvaa kirjo siepon pesästä saatiin seurata kevätkesällä netissä Kangasalan Luonnon nettisivun kautta.

Miten ympäristön tila on mielestänne muuttunut viime vuosina Kangasalla?

– Kangasalan ympäristön tila on kohtuullisessa tilassa, kuitenkin järvien kuormitukset ja rehevöitymiset on lisääntynyt vaikka maataloudessa on panostettu vesiensuojeluun.

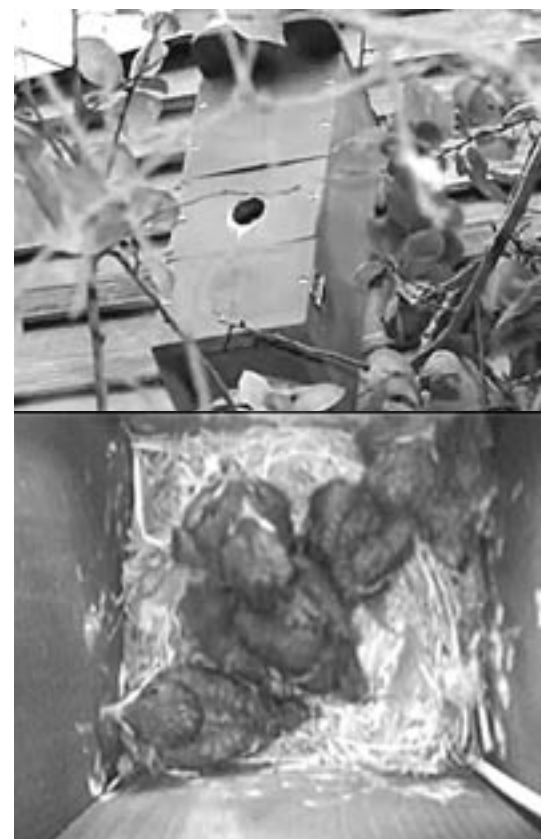
Parasta mitä Kangasalla on saatu aikaan?

– Harjajensuojeluaadressi ja Punamultalukon suojele luonnonsuojelulla on merkittävä tulos tälle harjupitäjälle.

Ikävintä, mitä Kangasalla on tapahtunut?

– Kunnan keskustassa sijaitsevan Kirkkojärven tila on huolestuttava.

Linnunpönttökameran kuvaa saatiin seurata keväällä 2009 Internetistä. Kirjosieppo muni 27-01.06.09 aikana joka aamu yhden munan. Poikaset kuoriutuivat 13.06.09. 7 reipasta poikasta tuli joista yksi menehtyi. 01.07.09 kaikki poikaset lähtivät pöntöstä. Pönttökamera käynnistyy jälleen keväällä 2010.

Tapani Hietala

nauttii luonnosta kuvaten

Tapani Hietala on pitkään ollut mukana Kangasalan Luonnon hallituksessa. Hänen aikanaan luonnonsuojeluyhdistys vaihtoi nimeä. Tapani on innokas luontovalokuvaaja ja on pitänyt omia näyttelyjä muun muassa Kangasalan kirjastossa.

Kerropa vähän henkilötietoja, ja miten menit mukaan SLL:n toimintaan?

– Olen syntynyt Heinolassa 75 vuotta sitten ja asunut, opiskellut ja toiminut opettajana pienessä maalaiskoulussa Heinolan mlk:ssa 35 vuoden ajan.

SLL:n toimintaan liityin vasta Kangasalla v. 2003.

– Luontokuvauksessa parasta on kaiken kauniin tallentaminen säilyvään muotoon. Luonnostahan katoaa paljon esim. rakentamisen ym. maanmyllerryksen takia. On myös mukava muistaa sukulaisia, ystäviä ja tuttuja luontoaiheillä kuvakorteilla, merkkipäivinä myös tauluilla. Lintujen kuvaamisessa on oma jännityksensä - kuinka lähelle pääsen siivekkäitä ”ystäviäni”...

Miten ympäristön tila on mielestäsi muuttunut viime vuosina Kangasalla?

– Olin opiskeluaikanani töissä kaupungin metsäosastolla. Silloin eivät metsäkoneet mellastaneet eikä avohakkuita tehty. Suot olivat ojittamattomia ja karjanhoidon ansiosta

oli ihania ahoja, ketoja ja niittyjä. Harvinaiset kasvit ovat vähentyneet metsätyyppien muuttuessa. Mökkeilyn ja veneilyn lisääntyminen ei niinkään ole haitannut selkävesilintuja, esim. kuikka on havaintojeni mukaan yleisempi kuin 50 vuotta sitten.

Parasta mitä Kangasalla on saatu aikaan?

– Olen asunut Kangasalla 10 vuotta, mutta en osaa sanoa, mikä on parasta Kangasalla luonnon monimuotoisuutta ajatellen.

Ikävintä, mitä Kangasalla on tapahtunut?

– Ikävintä on ympäristö- ja puisto-osastojen nuiva suhtautuminen luonnonhoitoon. Luontokartoitus on tehty. Se vain on keskeneräinen. Uuden tekeminen olisi jo ajankohmainen. Luonnonsuojelualueetkin vaatisivat asianmukaista hoitoa. Kangasalan mukanaolo Tavase-hankkeessa on pahin möhläys....

Tapani Hietala on valokuvannut tämän lehden etu- ja takakannen sekä viereisen mätässaran (*Carex caespitosa*).

Vehoniemen maanviljelijää huolettaa Tavase

Kangasalan Luonto ry:n hallituksen nuoreen kaartiin kuuluu 26-vuotias maanviljelijä **Kari Sipilä** Vehoniemeltä. Hän osallistuu myös politiikkaan Keskustan riveissä.

Kerropa vähän henkilötietoja, ja miten menit mukaan Sll:n toimintaan?

– Menin mukaan Sll:n toimintaan Marjo Tiitolan pyynnöstä, koska oli mahdollisuus vaikuttaa ja jättää lausuntoja yhdistyksen kautta Tavase-tekopohjavesi hankkeesta. Lisäksi olen huomannut, että on paremmin perillä Kangasalan alueella tapahtuvista toimista.

Miten ympäristön tila on mielestäsi muuttunut viime vuosina Kangasalla?

– Kovasti on Kangasalla rakennettu viime aikoina, joten ympäristöä on muuttunut paljon ihmisen rakentamaksi. Onneksi ei mitään suurempia onnettomuuksia tai kauheuksia ole tapahtunut. Suuria hankkeita on suunnitteilla, joiden alle jää paljon alueita.

Parasta mitä Kangasalla on saatu aikaan?

– Kangasalla on paljon suojelualueita sekä suojeltuja harjualueita ja maisemia.

Ikävintä, mitä Kangasalla on tapahtunut?

– Omaa elinpiiriäni haittaa suunnitteilla oleva Tavasen tekopohjavesilaitos. Kangasalan mukana olo tässä hankkeessa

– Tavase tekopohjavesihanke ei sovi maaperän ja kokonsa puolesta Vehoniemenharjuun, Kari Sipilä sanoo.

sekä röyhkeät toimintatavat hankkeen eteenpäin viemiseksi on mielestäni ikävintä mitä on tapahtunut.

Tätäkö tulee Vehoniemelle seuraavan sadan vuoden ajaksi? Kuva on Jyväskylän Vuonteen tekopohjavesilaitoksen imeyttämisaalueelta.

Marja Rassi:

Milloin on liian myöhäistä?

Kangasalan Luonto ry:n aktiivisimpia jäseniä on pitkään ollut Marja Rassi, syntyjään paikkakuntalainen, mutta Helsingissä asunut. Marja on toiminut useana vuotena yhdistyksen sihteerinä ja on edelleen yhdistyksen hallituksen jäsen. Hän teki muutama vuosi sitten Kauppakorkeakoululle pro gradu-työn maisema-arvoista.

Kerropa vähän henkilötietoja, ja miten menit mukaan SLL:n toimintaan?

– Olen kotoisin Vehoniemestä, käynyt Raikun kansakoulua ja Kangasalan yhteiskoulua; kotini on Helsingissä, mutta Kangasala sydämessä. Liityin SLL:n jäseneksi jo 1970-luvulla. Impulssina oli luultavasti Rooman Klubin raportti Kasvun rajat. Kangasalan Luonnon jäsen minusta tuli 2006, kun sain tietää että jäsenyhdistykseksi voi valita muunkin yhdistyksen kuin sen jonka alueella asuu.

Miten ympäristön tila on mielestäsi muuttunut viime vuosina Kangasalla?

– Itselleni maisema merkitsee paljon. Siksi suren Suomen rumentumista ja keinotekoistumista. Muokkaamatonta rantaviivaa tai luonnontilaista metsää näkee entistä harvemmin. On toki myönteisiäkin muutoksia tapahtunut. Esimerkiksi vesistöt ovat monin paikoin puhtaampia kuin kolme vuosikymmentä sitten.

Parasta mitä Kangasalla on saatu aikaan?

– En osaa arvioida viime vuosikymmenten aikaansaannoksia. Täytyy palata 1800-luvulle Kesäpäivä Kangasalla

-laulun syntyyvuosiin. Topelius kirjoitti sanat juhannuksen alla 1853 Kangasalan kesän ollessa kauneimmillaan, Linsèn sävelsi runon 10 vuotta myöhemmin. Tämä laulu kuvittaa Kangasalaa vielä tänäkin päivänä.

Ikävintä, mitä Kangasalla on tapahtunut?

– Kangasalan kauniin luonnon turmeleminen surettaa. Kun on Roineen rannalla Vehoniemenharjun kupeessa kasvanut, toivoisi että päätös Tavase Oy:n perustamisesta olisi jäänyt tekemättä vuonna 2002 tai ainakin sitä, että Kangasala olisi jättäytynyt sen ulkopuolelle kuten Pälkäne teki. Onneksi vielä ei ole liian myöhäistä laittaa riskihanke uuteen pohdintaan.

Hiedanperään on suunniteltu sijoitettavaksi Tavasen raakavesipumppaamo kaikkine liitännäisrakennelmineen. Kuvan keskellä on Eerikan mänty. Männyn juurella oli aikoinaan pieni mökki, jonka omistaja kävi yhdessä kylään taloista töissä. Erika kuoli jo vuonna 1934, mutta vanha mänty säilyttää hänen muistonsa tulevillekin sukupolville. Muistoa maustaa rantalaitumen kulmassa kasvava lipstikka, jonka Eerika on aikoinaan istuttanut.

Nina-Carita Säpyskä:

Lähiluonto antaa parhaat elämykset

Kangasalan Luonnon hallituksen toiseksi nuorin jäsen **Nina-Carita Säpyskä** asuu metsien ja peltojen keskellä Raudanmaalla. Hän on ensimmäisen kauden varavaltuutettu Vihreiden ryhmässä ja kaavoituslautakunnan jäsen.

Kerropa vähän henkilötietoja, ja miten menit mukaan Sll:n toimintaan?

– Lapsena ja nuorena vietin suuren osan vapaa-ajasta metsässä lenkkipoluilla. Kaunis suomalainen lähiluonto on aina antanut ne parhaat elämykset.

Luonnonsuojeluliittoon liityin aikanaan rakkaudesta luontoon. Se oli myös hyvä ei-poliittinen kanava saada ajankohtaista tietoa luonnosta.

Miten ympäristön tila on mielestäsi muuttunut viime vuosina Kangasalla?

– Ei se ole paljoa kehittynyt. Harjujen riistoa jatketaan, sillä esimerkiksi Kuohunharjua kaavoitetaan, Vehoniemen harjuun tehdään Tavasen koeporauksia eikä Pikkuharjukaan ole turvassa. Luontoa ei oteta huomioon päätöksenteossa.

Parasta mitä Kangasalla on saatu aikaan?

– Harjujen suojelu.

Ikävintä, mitä Kangasalla on tapahtunut?

– Harjujen kaivaminen maan tasalle. Tavasen eteneminen. Hirvittävää on myös se, että kunnan jätevedet laskettiin pitkään Kirkkojärveen. Tietämättömyys on aiheuttanut paljon tuhoa. Tarvitaan paljon tietoa ja tahtoa ottaa ainutlaatuinen luonto huomioon. Täytyy ymmärtää, että luonto on Kangasalan käyntikortti.

Ps.

Kun kävin Kautialan koululla tapaamassa 3-4-luokkalaista sivun 11 juttuun, olin hämmentynyt heidän ympäristötietoudestaan ja halusta ottaa ympäristö huomioon.

Kun osaamme arvostaa lähiympäristöämme, omaa metsäämme ja pihaamme, emmekä halua sen pilaantuvan, ajattelemme varmasti enemmän valintojamme ja toimimme tavalla, joka suojelee luontoa. Metsää ei saa viedä liian kauas, sillä vain luonnossa ymmärtää, kuinka arvokas se on.

Ihmisille tulisi antaa mahdollisuus olla metsässä, eikä viedä luontoa pois keskustoistakaan. Vanhoihin maaseudun kyliin on myös saatava laittaa tönö pystyyn. Maaseutu ei saa kuolla, ei myöskään Kangasalla.

Jorma Mäntylä:

Vain toiminta auttaa ympäristöä

Kangasalan Luonto ry:n puheenjohtaja **Jorma Mäntylä** muutti Tampereelta Kangasalle 1992. Hän on 56-vuotias toimittaja ja tutkija, joka väitteli pari vuotta sitten tohtoriksi liberalistifilosofi J.S. Millistä. Mäntylä asuu Haapaniemessä Roineen rantamalla. Hän on tehnyt pitkään opetus- ja tutkimustyötä Tampereen yliopistossa. Nykyään hän kirjoittaa mm. Kansan Uutisiin ja Voimaan sekä opettaa Helsingin avoimessa yliopistossa ja Turun Diakonia-ammattikorkeakoulussa.

– Epäilemättä muuttooni Kangasalle vaikutti halu päästä Hervannasta lähemmäksi luontoa. Varsin pian huomasin kuitenkin, että Kangasalan ylläpitämä mielikuva luonnonkauniista kunnasta on suurelta osin vain mielikuva. Lähempi tutustuminen kunnan luontoon paljasti nopeasti laajamittaiset ympäristötuhot, jotka on aiheutettu silmittömällä soranotolla Tampereen lähiörakentamisen aikaan.

Osaa vahingoista ei ole edes maisemoinnin avulla peitelty. Nämä havainnot vetivät mukaan luonnonsuojelutyöhön, Jorma kertoo.

– Toinen merkittävä ongelma kunnassa on ollut kaavoitus ja maankäyttö, joka on selvästi poliittisesti ohjailtua. Kunta on vuosikymmenien ajan suosinut pientalovaltaista rakentamista usein jopa haja-asutusalueilla suunnittelutarvelupien avulla. Se on vääristänyt kunnan väestörakennetta ja on samalla ekologisesti kestäväntöntä johtaen energiakustannusten nousuun sekä joukkoliikenneyhteyksien vaikeutumiseen.

Nämä havainnot vetivät Jorma Mäntylän mukaan kunnallispolitiikkaan. Hän on nykyään Vasemmistoliiton edustajana Rakennus- ja ympäristölautakunnassa.

– Onhan toki myönteistäkin saatu aikaan. Vesistöjen tila on selvästi parantunut. Kirkkojärven saastuttamisen lopettaminen oli merkittävä parannus, joka on heijastunut myös

Roineella. Järven toipuminen näyttää kuitenkin kestävän pitkään.

Vesiasioissakaan ei silti ole oikeutta veltoiluun. Leväpitoisuuksien kasvu Roineessa ja Vesijärvellä paljastavat, että ympäristönsuojelutyötä ei saa lopettaa olettaen työn tullun tehdyksi, Jorma tiivistää 17 vuoden asumistaan Kangasalla.

Ikävintä, mitä Kangasalla on tapahtunut?

– Kiristyvät ympäristönormit ja pyrkimys ilmastonmuutoksen hillitsemiseen hiilidioksidipäästöjä leikkaamalla ovat viimein pakottamassa kunnan kaavoitus- sekä rakennus- ja maankäyttöpolitiikan muuttamiseen. Kangasala ei voi loputtomasti toimia Tampereen vesi- ja soraraaka-ainevarantona, joka tarjoaa pientaloasumista keskimääräistä varakkaammille. Tätähän kunta on tehnyt 50 vuotta. Maanrakennusliikkeet ovat vieneet harjujen sorat ja muuttaneet ne rahaksi. Ympäristöhaitat ovat jääneet Kangasalle.

Mikäli Tavase-tekopohjavesihanke toteutuu, sama toistuu vedessä. Tampere saa veden ja yhtiö käärii rahat ympäristöhaittojen jäädessä soranoton takia jo pahoin runnellulle Vehoniemenharjulle.

– Mielikuvat eivät auta ympäristöä. Luonto ei ole subjekti, eikä se vastaa ihmisen toivomalla tavalla ihmisen tekemisiin. Ihmisen velvollisuus on huolehtia ympäristöstään. Mielikuvat kauniista luonnosta muuttuvat todeksi vain ihmisen toiminnan kautta.

Kangasalan Luonnon puheenjohtaja toivookin, että mahdollisimman moni täyttäisi lehdessä olevan SLL:n jäsenkaavakkeen. Se on konkreettista toimintaa Kangasalan luonnon puolesta.

– Meillä on nyt noin 200 jäsentä, mutta jokainen uusi jäsen lisää yhdistyksen painoarvoa päätöksenteossa, Jorma sanoo.

Luonnonperintösäätiö ja Ikimetsän ystävät ry

Toimintaa metsien puolesta

Suomen metsistä 4,5 prosenttia on rauhoitettu kaikilta metsätaloustoimilta. Luonnon monimuotoisuuden säilyminen ja ihmisten virkistytymistarpeiden kannalta metsiensuojelualueita on liian vähän. Lisäksi ne jakautuvat maan eri kolkkiin varsin epätasaisesti. Rauhoitettujen metsien verkostoa olisi täydennettävä. Tähän tavoitteeseen tähtää valtion METSO-ohjelma, mutta monet kansalaiset haluavat edistää ikimetsien suojelua myös itse. Heitä varten ovat olemassa Luonnonperintösäätiö ja Ikimetsän ystävät ry.

Luonnonperintösäätiön (perustettu vuonna 1995) tarkoitus on lyhyt ja ytimekäs: vanhojen metsien rauhoittaminen. Säätiö ostaa metsiä ja hankkii niille luonnonsuojelulain mukaisen pysyvän rauhoituksen. Elokuuhun 2009 mennessä Luonnonperintösäätiö oli onnistunut suojelemaan 18 metsäaluetta, yhteensä reilut 300 hehtaaria.

Suojelualueet sijaitsevat eri puolilla Suomen eteläpuoliskoja Kustavista Parikkalaan ja Lohjalta Siikajoelle. Jotkut suojelualueet sijaitsevat hyvin lähellä toisiaan, esimerkiksi Varsinais-Suomessa on viisi metsäkohdetta. Toisaalla on maakuntien kokoisia tyhjiöitä: mm. Keski-Suomesta, Pohjois-Savosta, Etelä- ja Keski-Pohjanmaalta sekä Lapista ei ole vielä löytynyt suojelusta innostuneita metsänomistajia – kohdevihjeitä on kyllä saatu.

Tällä hetkellä Luonnonperintösäätiön toiminta keskittyy eteläiseen Suomeen, jossa metsiensuojelutilanne on heikoin. Metsistä on vaikkapa Pirkanmaalla suojeltu kaikkiaan vain noin 1,5 prosenttia. Ekologian tutkijoiden suositus on, että metsistä olisi rauhoitettava vähintään 10 prosenttia. Näin metsien eliölajit nykyistä todennäköisemmin pystyisivät jatkamaan elämäänsä vailla sukupuuton uhkaa.

Varat metsäkiinteistöjen ostoon Luonnonperintösäätiö saa lahjoituksina yksityishenkilöiltä ja yhteisöiltä. Pienin lahjoitus on ollut muutamana euron kokoinen, suurin 217 000 euroa.

Vuonna 2005 Luonnonperintösäätiölle perustettiin tukiyhdistys, Ikimetsän ystävät ry. Yhdistyksen tehtävä on avustaa säätiötä metsiensuojelutoiminnassa. Yhdistys etsii suojeltavia alueita, tiedottaa luonnonsuojeluasioista sekä kertoo säätiön ja muidenkin tahojen tarjoamista keinoista saada metsä rauhoitetuksi. Lisäksi Ikimetsän ystävät ry järjestää retkiä säätiön suojelualueille ja metsiensuojelutapahtumia, joiden teemoissa luonto ja kulttuuri yhdistyvät. Ikimetsän ystävät ry:n jäseniksi ovat tervetulleita kaikki, jotka kokevat vanhat metsät ja alkuperäisluonnon kokonaisuudessaan tärkeiksi. Jäsenmäärä on 800:n paikkeilla.

Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että Kangasalan kahdessa naapurikunnassa, Kuhmalahdella ja Pälkäneellä, on Luonnonperintösäätiön suojelualue. Kuhmalahdella on Korpivainio, 26 hehtaarin kokoinen vehmas, kuusivaltainen metsä Längelmäveden rannalla. Pälkäneeltä säätiö osti vuonna 2001 suojeltavaksi Mustikkamäen, metsäyhtiö UPM:n omistaman pienen rinne-

Kangasalta Luonnonperintösäätiö ei toistaiseksi ole onnistunut suojelemaan yhtäkään metsäaluetta. Vihjeitä vanhoista metsistä säätiö ottaakin vastaan mielellään. Etenkin ne metsät kiinnostavat, joiden omistajien tiedetään olevan mahdollisesti kiinnostuneita myymään.

Luonnonperintösäätiön lisäksi metsänomistajien on hyvä tietää mahdollisuudesta myydä metsiä suojeltavaksi valtiolle. METSO-ohjelman puitteissa rahaa on budjetoitu suojelualueiden

hankintaan. Luonnonperintösäätiö ostaa metsän aina maapohjineen kaikkineen. Valtiolta puolestaan on mahdollista saada korvausta rauhoittamisesta myös siten, että metsä jää entisen omistajansa haltuun.

Keinoja metsiensuojeluun on jo useita – nyt kaivataan metsiä suojeltavaksi!

ANNI KYTÖMÄKI

Kirjoittaja on Pirkanmaan luonnonsuojelupiirin aluesihteerin, Ikimetsän ystävät ry:n hallituksen jäsenen ja Luonnonperintösäätiön hallituksen varajäsenen.

Lisätietoja Luonnonperintösäätiöstä: www.luonnonperintosaatio.fi, s-posti: info@luonnonperintosaatio.fi, p. 040-5863950 (toiminnanjohtaja Anneli Jusila)

Lisätietoja tukiyhdistys Ikimetsän ystävät ry:stä: www.ikimetsanystavat.fi, s-posti: info@ikimetsanystavat.fi, p. 044-2164659 (sihteerin Mikko Sorjanen)

Pentti Linkolan Luonnonperintösäätiö

Luonnonperintösäätiö kerää lahjoituksia ostaakseen Etelä- ja Keski-Suomesta suojeluun kelpaavia, luontoarvoiltaan arvokkaita metsäalueita. Puheenjohtaja ja säätiön perustaja on kalastaja-kirjailija Pentti Linkola. Ikimetsän ystävät on Luonnonperintösäätiön tukiyhdistys, joka kerää varoja ja järjestää tapahtumia. Tukiyhdistyksen jäsenmaksu on 25–100 euroa. Säätiö on ostanut ja suojellut vuodesta 2000 lähtien 18 aluetta. Elokuussa 2009 säätiöllä oli suojeltua metsää jo yli 300 hehtaaria.

Miksi Kangasalan Luontory. vastustaa Tavasea?

Tavase –tekopohjavesihanke on puhuttanut jo kymmenen vuotta. Kangasalan Luontory on suhtautunut kriittisesti hankkeeseen useista syistä. Kangasalla ja Pirkanmaalla ei ole vesipulaa, joka pakottaisi käyttämään tekopohjavesitekniikkaa. Se soveltuu alueille, missä pohja- ja pintavedet ovat saastuneita.

Pirkanmaalla vettä saadaan edullisemmin ja ympäristöystävällisemmin nykytekniikkaa kehittämällä. Tekopohjavesitekniikka on energjaa tuhlaavaa ja nostaa veden hintaa, vaikka tuloksena on nykyisen tasoista vettä. Suurimmat riskit sisältyvät sadetusimeytykseen luonnonsuojelualueella. Vehoniemen rinteille on tarkoitus suihkuttaa sadan vuoden ajan 70 000 kuutiometriä vettä vuorokaudessa. Vastaavan kokoisesta laitoksesta ei ole kokemuksia eikä tutkimustietoa missään.

Tieto on lisännyt kritiikkiä

Tavase Oy perustettiin joulukuussa 2002. Sitä ennen tekopohjavesilaitosta suunniteltiin ja tutkimuksia tehtiin sen toimivuuden osoittamiseksi useissa Tampereen vetämissä vesihuollon kehittämistyöryhmissä, joissa ympäristökunnilla oli edustajansa. Esimerkiksi Vehoniemenharjulla tehtiin pohjavesitutkimuksia jo 1995-1997.

Ensimmäiset tiedot hankkeesta toivat julkisuuteen kuvan ekologisesta luonnonmenetelmästä, joka tekee järivedestä kirkasta ja kylmää luonnon omaa pohjavettä. Luonnonsuojelijatkin näkivät tässä uudessa menetelmässä luontoystävällisen vaihtoehdon ja monet suhtautuivat hankkeeseen alussa neutraalisti tai hyväksyvästi. Tuolloin ei puhuttu alueista, ei rakennelmista, ei pumppaamoista, ei putkilinjoista. Eikä siitä, että koko laitos suunnitellaan tehtäväksi luonnonsuojelualueille.

Luonnonmenetelmädyllä alkoi murtaa tiedon lisääntyessä. Kesäisissä sadetuskokeissa kasvaneet mustikat saivat antaa tilaa runsastuville heinäkasveille ja talvista hiihtoladun vartta reunustaneet kumaraan jäätyneet männyn- ja taimet menettivät taiteellisen vaikutelmansa;

niistä ei koskaan tulisi täysikasvuisia. Marjo Tiitola ehdotti valtuustossa, että Tavaseen ei sitouduttaisi ennen kuin ympäristövaikutukset on selvitetty.

Juhannusviikolla 2002 Kangasalan valtuusto päätti liittyä Tavase Oy:n perustajajäseneksi hyväksyen yhtiöjärjestyksen ja osakassopimuksen.

Muut Tampereen ja Roineen ympäristökunnat lukuun ottamatta Pälkäneä tekivät samoin niin että yhtiön syntymäpäiväksi kirjattiin itsenäisyyspäivän aatto.

Luontoyhdistyksen kriittisyys Tavase-hanketta kohtaan on lähtökohtaisesti luonnon- ja maisemansuojelua. Tuotantolaitokset eivät kuulu luonnonsuojelualueille. Koska Tavase on pilkottu osiin, ja pienet palaset tulevat julkisuuteen vasta, kun niille haetaan tutkimuslupaa, koko hankkeesta on vaikea muodostaa kokonaiskuvaa. Kenties selkein kokonaiskuva on uuden maakuntakaavan kartta, jossa merkinnät tk 1 eli teknisen huollon kehittämisen kohdealueen punainen rajaviiva ja v eli vesijohtovaraus Ruskosta Hiedanperään ja siitä Pälkäneelle, Valkeakoskelle jne. ovat Tavase-merkintöjä.

Vehoniemi on kansallismaisemaa

Vehoniemenharju on valtakunnallisesti arvokas harjualue. Sen on maisematointikunta (Komiteamietintö 1980:44) ottanut esimerkiksi kansallisesti arvokkaimmista näköalamaisemista. Vehoniemenharju on muodostettu valtion luonnonsuojelualueeksi erillisellä asetuksella v. 1983. Keisarinharju ja Vehoniemenharju on liitetty Natura 2000-ohjelmaan harjumetsäisen luontotyyppin perusteella.

Natura-alue päättyy Kangasalan rajalle, mutta harju jatkuu Pälkäneelle Isokangas- ja Syrjänharju -nimisenä. Koko harjualue on geologisesti arvokas muodostelma, joka syntyi viimeisen jääkauden sulaessa. Harjualueella on useita harvinaisia ja uhanalaisia eläin- ja kasvilajeja. Siellä on myös monta pienilmastoa; paisterinteen ja syvien supprien erot tuntuvat iholla. Aurin-

koisena lämpimänä kevätpäivänä voi Punamultalukossa kohdata hyytävän kylmyyden.

Punamultalukon alue onkin saanut valtion erillisen rauhoituspäätöksen jo ennen Naturan perustamista.

Vehoniemenharju rajaa Vehoniemen kylää pohjoisessa. Kylä peltoalueineen on maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö. Hiedanperä, jonne Tavaseen pumppaamo on suunniteltu sijoitettavaksi, on mielenkiintoinen kulttuuri- ja luonnonmaiseman yhtymäkohta. Avoin rantalaidun muuttuu vähitellen tiheneväksi tervalepikoksi, vanhaksi metsäksi runsaine lahoppineen, joista harvinaisetkin linnut käyvät hakemassa ravintoa.

Kangasalan kulttuuriympäristöohjelman ja ympäristökeskuksen suositusten mukaisesti Hiedanperän perinnebiotooppia hoidetaan siten, että näkymä Roineelle säilyy avoimena, mutta vanha metsäluonto säilyttää ominaisuutensa, mm. lahoppuustonsa. Tiitolan luomulampaat tietävät, miten se onnistuu. Hiedanperässä kuten harjussa ja kylässäkin on näkyvissä vanhat rantapenkereet, jotka muotoutuivat vedenpinnan aletessa. Ensimmäinen penger on rantametsän ja pellon rajalla, toinen vanhan kirkkotien kohdalla. Vehoniemenharjun eteläiseltä rantapenkereeltä ovat muinaiset asukkaat löytäneet sopivan asuinpaikan, mistä kertovat kolme rauhoitettua muinaismuistokohdetta.

Mitä tapahtuu sadassa vuodessa?

Tavase-kriittisyys perustuu myös epävarmuuteen laitoksen toimivuudesta. Keski-Suomen ympäristökeskuksen hydrogeologi totesi lausunnossaan YVA-arviointiohjelmasta vuonna 2002, että Roineen vesi ei puhdistu harjussa, vaan kaivoihin virtaava vesi on parhaimmillaankin korkeintaan Roineen pintaveden laatuista. Myös YVA:n loppulausunnotsa yhteysviranomaisen loi epäilyksen varjon Tavaseen ylle lausuaan:

Tavasen tanhuvilla

Vehoniemen-hukan kaanharjualueelle suunniteltavan Tavasen tekopohjavesilaitoksen on karvailla tavassaan laadukas juomavesi Tampereelle ja sen ympäristöön enintään sadaksi vuodeksi. Laitoksen läheisyydessä ja sadetusalueen luonnosta huolestuneiden mukaan hankkeen ympäristölle aiheuttamat vahot ovat laitoksen käyttökään katsottuna kohtuuttomat.

Hiedanperänlahti

Väestönsä ja luonnonhoidon on laadultaan erittäin korkealla tasolla. Hiedanperänlahti on alue, jolla on ollut jo pitkään teollisuus- ja maatalouskäyttöä. Alueella on ollut myös metsä- ja maatalouskäyttöä. Hiedanperänlahti on alue, jolla on ollut jo pitkään teollisuus- ja maatalouskäyttöä.

Tavase Oy:n tekopohjavesihanke on herättänyt keskustelua lehdistössä vuosikymmenen ajan. Kangasalan Sanomat kirjoitti aiheesta elokuussa 2009.

"Hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnissa pitkäaikaisten vaikutusten merkitystä ei voi väheksyä. Niiden arvioinnissa pienetkin epävarmuustekijät saattavat kymmenien vuosien aikana kertautua. Tällä betkellä pienet marginaalisen tuntuiset arvot ja ympäristövaikutusten osatekijät saattavat aikojen kuluessa korostua muodostuen vähitellen luonnossa ympäristölle merkittäviksi ilmiöiksi ja tapahtumiksi. Tämän kaltainen tiedossa oleva keskeinen tekijä ajan kuluessa tulee olemaan imeytettävän pintaveden sisältämät ainekset, varsinkin orgaaninen aine. Asiaan tulee kiinnittää huomiota, koska hankkeessa imeytettäviksi esitetyt vesimäärät ovat suuria. Myöskin imeytyksen vaikutukset hankealueen kiinteistöjen yksityiskaivojen vedenlaatuun on selvitettävä arviointiselostusta tarkemmin. Hankkeessa lienee mahdollista harkita imeytettävän pintaveden esikäsitelyä, jotta orgaanisen aineen aiheuttamia haittoja tekopohjaveden muodostamisessa ja vastaavasti myös imeytysalueiden aiheuttamia ympäristöhaittoja voitaisiin vähentää. Esikäsitely kuitenkin lähentää hankevaihtoehtoa 1 hankevaihtoehtoon 0+."

MARJA RASSI

Punamultalukon pohjalla.

Heljä-Sisko Helmisaari:

Tekopohjaveden muodostamisen edellytykset, veden laatu ja ympäristövaikutukset

Tekopohjavettä on muodostettu maasamme jo 1970-luvulta lähtien imeytyslaitaita käyttäen. 1990-luvulta lähtien useat suomalaiset kaupungit ovat muodostaneet tekopohjavettä myös sadettamalla suoraan metsämaan läpi. Tällä hetkellä pohjaveden ja tekopohjaveden osuus vesilaitosten jakamasta vesimäärästä on noin 60 %, josta noin 15 % on altailla tai sadetuksella sora- ja hiekkamuodostumiin imeytettyä tekopohjavettä.

Tekopohjaveden muodostamista tutkittiin vuosina 1998-2003 laajassa Tekesin Vesihuolto 2001-teknologiaohjelmaan kuuluneessa TEMU-hankkeessa ”Tekopohjaveden muodostaminen - imeytystekniikka, maaperäprosessit ja veden laatu”. Hanketta koordinoi Metsäntutkimuslaitos ja tutkimusyhteistyöhön osallistuivat mm. Kansanterveyslaitos, Keski-Suomen ympäristökeskus, Suomen ympäristökeskus, Suomen Pohjavesiteknikka Oy ja Suunnittelukeskus Oy. Tutkimukset tehtiin Hämeenlinnan, Jyväskylän, Mikkelin ja Tuusulan seudun tekopohjavesilaitoksilla.

TEMU-hankkeen päätavoitteena oli kehittää tekopohjaveden imeytystekniikka ja muodostamisprosessi optimaaliseksi tekopohjaveden määrän, laadun ja ympäristövaikutusten suhteen. Tutkimuksessa selvitettiin tekopohjaveden muodostamisprosessin syy-seuraussuhteita-raakaveden laatua ja esikäsittelytarvetta, eri imeytysmenetelmiä, veden laadun muuttumista maaperän eri kerroksissa, veden liikkeitä maaperässä ja tekopohjaveden valmistuksen vaikutuksia maaperään. Metsäntutkimuslaitos on tutkinut myös kasvillisuusvaikutuksia erillis-hankkeissa.

Imeytetty järvivesi muuttuu laadultaan tekopohjavedeksi vasta syvällä harjussa

Tekopohjaveden muodostamisessa on eräänä keskeisenä tavoitteena poistaa

imeytettävästä järvi- tai jokivedestä sen sisältämät eloperäiset humusaineet, jotka muodostuvat pääosin hiiliyhdisteistä (TOC eli orgaaninen hiili). TEMU-tutkimushankkeen tulokset mullistivat aiemman käsityksen, jonka mukaan ainoastaan maaperän pintaosalla on keskeinen merkitys liukoisen orgaanisen hiilen pidättymisessä. Uusien tutkimustulosten mukaan liukoiset humusaineet poistuivat imeytetystä pintavedestä vasta harjumaaperän syvemmissä osissa tekopohjaveden virtatessa imeytysalueelta kaivoille. Helpoimmin pidättyivät orgaanisen hiilen painavimmat molekyylit. Orgaanista hiiltä poistuu tekopohjavedestä pääasiassa maaperään pidättymisen kautta. Tulosten perusteella enimmillään vain 30 % orgaanisesta aineesta voi hajota biologisesti hiilidioksidiksi.

TEMU-hankkeessa veden laatua tutkittiin laitoksilla, joissa tekopohjavettä muodostettiin allasimeytyksenä tai metsämaan pinnalle tehtävänä sadetusimeytyksenä. Vaikka imeytyksen toteutus ja imeytymisympäristö poikkeavatkin selvästi näissä eri menetelmissä imeytymisprosessin alkupäässä, molempien menetelmien tuottaman tekopohjaveden laatu oli kokonaisuudessaan hyvin samankaltainen.

Jokainen tekopohjavesialue on erilainen

Tekopohjavesilaitoksen suunnittelu edellyttää perusteellisia paikallisia tutkimuksia ko. alueen soveltumisesta tekopohjaveden tuotantoon. Kaikki alueet, joilla luonnon pohjavettä muodostuu, eivät sovellu tekopohjaveden muodostamiseen.

Tekopohjaveden muodostamiseen soveltuvat harjualueet, joiden maaperä on riittävän hienorakeista, jotta järvi- tai jokiveden sisältämä orgaaninen aine pidättyisi, ja vesi puhdistuisi. Maaperässä tulee kuitenkin olla riittävä vedenjohtavuus, jotta imeytettävä vesi virtaisi kaivoille. Hydrauliset ominaisuudet

vaihtelevat eri harjuissa, ja vaikuttavat imeytettävän järvi- tai jokiveden laadun ohella tekopohjavesilaitoksen mitoitukseen (siihen, kuinka pitkän matkan ja kuinka kauan veden on virrattava harjussa, jotta sen sisältämät orgaaniset humusaineet pidättyisivät harjuaineeseen). Mikäli maaperä on karkeaa ja/tai imeytettävä vesi heikompileatuista (sisältää runsaasti orgaanisia humusaineita), tarvitaan pidempiä viipymäaikoja tavoitetuloksen saavuttamiseksi.

Tekopohjaveden liukoisen orgaanisen hiilen tavoitepitoisuus - alle 2 mg/l - saavutettiin TEMU-hankkeen tekopohjavesilaitoksilla eri viipymäajoilla ja eri etäisyyksillä imeytysalueista. Tarvittavat viipymäajat olivat 7 - 80 vrk ja virtausmatkat 160 - 1300 m.

Ympäristövaikutukset oleellisia suunnittelussa ja käytössä

Tekopohjaveden muodostaminen muuttaa aina imeytysalan maaperää ja kasvillisuutta sekä harjun pohjaveden virtaamia. Maaperän kemiallisen tilan (pH:n kohoaminen, ravinteisuuden lisääntyminen) ja kasvillisuuden lajikoostumuksen muutokset ovat väistämättömiä ja pitkäaikaisia. Imeytysalueiden tulisivin olla pienialaisia pohjaveden muodostumisalueen kokoon verrattuna. Sadetusimeytyksessä maaperän ja kasvillisuuden lepääminen useita vuosia imeytysten välillä on välttämätöntä imeytyksen pitkäaikaiselle toimivuudelle. Tämän vuoksi imeytykseen varattavan alueen kokonaispinta-alan on oltava riittävä, jotta sadetusimeytystä voi käyttää. Muussa tapauksessa imeytysaltaat ovat parempi vaihtoehto.

Tekopohjaveden muodostamisen aiheuttamat harjun vesitaseiden ja pohjaveden virtausolosuhteiden muutokset voivat vaikuttaa haitallisesti ympäristöön, esimerkiksi lähteisiin, koskeikkoihin ja kaivoihin. Tämän vuoksi imeytysalueiksi tai tekopohjavesialueen vaikutuspiiriin ei tule valita arvokkaita

elinympäristöjä tai mieluiten luonnontilaisina säilytettäviä alueita.

On huomattavaa, että suurissa tekopohjavesilaitoksissa siirretään harjussa vuorokaudessa kymmeniä tuhansia kuutioita vettä. Tämän suuruisten vesimassojen siirtely harjussa ilman, että imeytystä voidaan kokeilla todellisuutta

vastaavilla vesimäärillä, asettaa korkeita vaatimuksia sille, että suurten vesimäärien liikuttaminen harjussa tapahtuu hallitusti.

Kattavat tekopohjavesitutkimukset sekä niihin perustuva tekopohjavesilaitoksen huolellinen suunnittelu ovat erityisen suuressa merkityksessä, kun

hanke sijoittuu rakennettuun ympäristöön.

Luento Vesi- ja maisemaseminaarissa 7.10.2006 Kangasalla. MMT, dosentti Heljä-Sisko Helmisaari on Metlan erikoistutkija.

Kirkkojärven kirkastuminen

Kangasalan Kirkkojärvi lainehti heinäkuussa 2006 kirkkaana. Hämmästyks oli ainakin minulle suuri, koska vesi on ollut tähän saakka jo alkukesällä leväistä ja vihreää. Kulkiessani järven ohi mökille, vilkaisen aina järvelle Kuohunlahden kohdalla. Epäilin vikaa olevan silmissä, kun rantavedessä näkyi pohja aikaisemman sinileväpuuron sijaan. Ei auttanut kuin pysähtyä ja mennä rantaan ihmettelemään ja kuinka ollakaan, vesi oli tosiaan kirkasta ja ahvenet paistattelivat päivää matalassa rantavedessä.

Rehevyyssurannan vuoksi vesi tutkittiin kesäkuun alussa, mutta silloin tilanne oli vielä entisen kaltainen. Heinäkuussa vesi kuitenkin kirkastui, mikä oli täysin päinvastainen muutos kuin aiemmin. Näytteenottajamme oltua järvellä heinäkuussa sain tiedon, että vesi on kirkasta ja pohja näkyy. Pohjaa peitti kuitenkin jonkinlainen levämatto. Samaisen levämatoon havaitsivat myös surviaisten kaivajat, joiden haavit levä tukki. Levälajiksi todettiin *Spirogyra* sp.

Kirkkojärven näkösyvyys oli heinäkuussa 2,3 metriä ja fosforipitoisuus 29 µg/l. Normaalisti lukemat ovat olleet 0,4 metriä ja 250 µg/l, joten muutos oli valtaisa. Viimeiset 30 vuotta veden laatu oli pysynyt suunnilleen samana ja nyt saatiin täysin poikkeavat lukemat. Miten tämä oli mahdollista?

Tilannetta pohdittaessa voitiin todeta, että syksyllä 2004 järveen oli levitetty bakteerimassaa, lähinnä Kuohunlahden alueelle. Ankan talven 2003 aikana kuoli kalaa runsaasti hapen puutteen vuoksi. Kesien 2004 ja 2005 aikana ei todettu kuitenkaan muutoksia veden laadussa, joten oletus oli, että mitään ei seurannut näistä tapahtumista.

Levitetyn bakteeriliuoksen ei pitäisi itsestään lisääntyä, ei varsinkaan kylmissä vesissä vasten talvea. Lisäksi

levitys kohdistui Kuohunlahteen eikä Kirkkojärveen. Kuohunlahti oli kesällä 2005 kirkas, mutta talvella 2006 täysin hapeton ja vedessä oli runsaasti fosforia (jopa 790 µg/l). Kesällä 2006 Kuohunlahti oli jälleen kirkas ja kohtalaisen vähäravinteinen (kok.P 38 µg/l). Matalassa vesikasvillisuuden valtaamassa Kuohunlahdessa ravinteita pidätty kuitenkin päällyksileviin ja myös eläinplanktonin laidunnus on tehokkaampaa. Sekin voi selittää kesäaikaisen veden kirkkauden tällä alueella. Mutta mikä selittää Kirkkojärven kirkastumisen?

Loppupalven 2006 happitilanne oli keskimääräistä parempi lauhan alkutalven seurauksena. Vesi oli kirkasta ja poikkeuksellisen vähäravinteista. Tämä osoittaa sisäisen kuormituksen vähäiseksi ja viittaa pohjan tervehtymiseen. Sedimentissä ei ollut siten normaalia pelkistystilaa. Toinen selvä muutos oli happamuuden lisääntyminen.

Kesäkuussa rehevyystaso oli ”normaali”, mutta heinäkuussa poikkeuksellisen alhainen. Elokuun alussa vesi

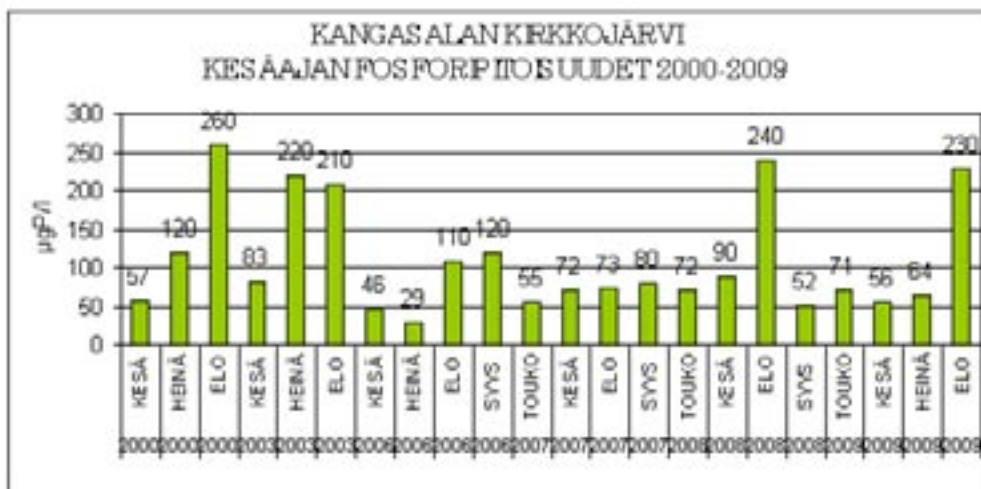
alkoi kuitenkin samentua ja pohjalevän todettiin kuolleen. Fosforipitoisuus alkoi kohota ja saavutti erittäin rehevän tason jo elokuussa. Myös levämäärä lisääntyi selvästi ja sinilevää alkoi esiintyä runsaasti. Syyskuun alussa sinilevä veloi järvestä aikaisempaan tapaan, joskin fosforipitoisuus pysyi aikaisempaa alhaisempaan.

Kirkkojärvestä tehtiin syyskuun alussa koekalastus, jonka tuloksena oli, että järvestä on vahva hyvin kasvava ahvenkanta, mutta särkikalajien osuus oli vähäinen suhteessa järven rehevyyteen. Kalakannan rakenne on siten muuttunut tapahtuneen kalakuoleman seurauksena. Onko se selitys levätilanteen muutokselle?

Toistaiseksi mitään varmaa selitystä ei voida antaa, mutta odotan mielenkiinnolla tulevaa talvikautta ja seuraavia keskiä...

REIJO ORAVAINEN

MMM limnologi, Reijo Oravainen on Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistyksen toiminnanjohtaja.

Kuvion kesäaikaiset fosforipitoisuudet kertovat Kirkkojärven rehevyyden palautuneen elokuussa 2009 lähes aikaisemmalle tasolle. Toipuminen 21 vuotta kestäneestä jätevesikuormituksesta on hidasta.

Luontoyhdistyksen toimintaa

Kangasalan Luonto ry:n toiminta on muuttunut voimakkaasti 2000-luvulla. Tärkein saavutus on yhdistyksen pääsy lausunnonantajan asemaan. Samalla on pidetty kiinni perinteisestä toiminnassa. Yhdistys järjestää vuosittain yhden tai kaksi yleisötapahtumaa.

Tietokoneaika on tullut myös luonnonsuojelutyöhön. Vaikka Kangasalan Luonto ry pitää perinteiseen tapaan hallituksen kokouksia, sähköposti on muodostunut tärkeäk-

si työvälineeksi. Sitä hyödynnetään muokattaessa lukuisia lausuntoja, joita yhdistys antaa erilaisista Kangasalaa ja Pirkanmaata koskevista ympäristöön vaikuttavista hankkeista. Kuhunkin asiaan perehtynyt hallituksen jäsen laatii pohjaluonnoksen annettavasta lausunnosta. Tekstiä kierrätetään sähköpostitse, kunnes lausunnon sisällöstä päästään yksimielisyyteen.

Vuonna 2008 Kangasalan Luonto ry. antoi seuraavat lausunnot:

- Kangasalan kunnalle viheralueohjelmasta 28.5.2008.
- Metsähallitukselle Keisarinharjun-Vehoniemenharjun maiseman- ja luonnonhoitosuunnitelmasta 28.5.2008.
- Kangasalan kunnalle maaseutualueiden osayleiskaavaehdotuksesta, kaava nro 11, 10.6.2008.
- Kangasalan kunnalle Riun osayleiskaavaluonnoksesta, kaava nro 25, 8.8.2008.
- Kangasalan kunnalle keskuksen osayleiskaavasta, kaava nro 14, 29.9.2008.
- Keski-Suomen ympäristökeskukselle Fingrid Oyj:n ympäristövaikutusten arviointiohjelman tiivistelmästä, varavoimalaitoskapasiteetin lisääminen 100 – 400 MW. Kyseessä on suurten ydinvoimaloiden varavoimala, jonka

yhdeksi sijoituspaikaksi yhtiö esittää Kangasalaa. 22.12.2008.

- Yhdessä Sll:n piirin kanssa Ympäristökeskukselle Pirkanmaan keskusjätevedenpuhdistamosta 29.12.2008.
- Tiehallinnolle valtatie 12:n laajentamisesta ohituskaistojen ja eritasoliitymien avulla 29.12.2008.

Muistutuksia ja aloitteita tehtiin vuonna 2008 kaksi:

- Lempäälän kunnalle muistutus Lemminkäinen Infran Lepokallion murskaushankkeesta, yhdessä Lempäälän ympäristönsuojeluyhdistyksen ja Sll:n piirin kanssa. Yhdistys vaati Pirkanmaan Ympäristökeskusta käynnistämään suurhankkeesta YVA-menettelyn.
- Ympäristöministeriölle, Suomen paras maisemahanke –kilpailuun esitettiin Vehoniemeä 30.9.2008, kilpailun voitti Hämeenkyrö.

Luonnonsuojelijoita leimataan julkisuudessa usein ”ammattivalittajiksi”. Kangasalan Luonto on viimeisen viiden vuoden aikana tehnyt tasan yhden muistutuksen, ja sekin lähetettiin Lempäälän kunnalle Lepokallion murskaushankkeesta.

Lepokallion tapauksessa yhdistys voi kirjata saavutuksena sen, että Pirkanmaan ympäristökeskus määräsi kallionmurskaushankkeesta toteutettavaksi YVA-menettelyn.

Kirjallisten lausuntojen ohella Kangasalan Luonto ry harjoittaa myös perinteisempää yhdistystoimintaa. Yhdistys järjestää vuosittain yhden tai kaksi luontoaiheista tempausta tai keskustelutilaisuutta. Vuonna 2006 yhdistys järjesti Mobiliassa onnistuneen seminaarin tekopohjaveden käytöstä.

Luontoretkeä on järjestetty Kirkkojärven ympäri sekä Vehoniemelle. Kirkkojärvestä järjestettiin 2008 Pirtillä yleisömenestyksen saavuttanut keskustelutilaisuus. Onnistuneita bussiretkiä on tehty keväällä 2008 Laipanmaalle sekä keväällä 2009 pöllöretki Savon tielle.

Syksyllä 2009 toteutetaan lähi- ja luomuruokatapahtuma (sivu 38), jossa pohditaan myös, miten geenimanipulaatio vaikuttaa luontoon ja ruokaamme.

Kangasalan Luonto

Tarttisko tehdä

JOTAIN?

Kokosimme tähän lehteen kappaleita Kangasalan Luonto ry:n 30-vuotisesta historiasta. Pitkän ajan jälkeen voimme sanoa, että jotain on ehkä saatu aikaan. Vesistöjen ja ilman tila on parantunut. Monia luontokohteita Kangasalla on suojeltu.

Tekemätöntä työtä on silti paljon. Olemme myös epäonistuneet. Valitettavan usein vastassamme ovat kunnat virkamiehineen tai suuret yritykset, jotka käyttävät lakimiehiä ja asianajotoimistoja konsultteinaan löytääkseen ympäristölaeista porsaanreikiä. Näin ne pyrkivät jatkamaan luontoa tuhoavaa toimintaansa.

Laillinen ei aina ole oikein. Kaikkein vähiten epäoikeudenmukaisuuksista valittaa luonto.

Haastattelimme tätä juhlalehteä varten ympäristönsuojelun veteraaneja Kangasalta. Teksteistä käy ilmi, että Kan-

gasalan luonnon suurimmat uhkat tulevaisuudessa ovat loppumattomalta tuntuva harjujen soranotto ja Tavase-projekti. Molemmat tarkoittavat itse asiassa samaa.

Ympäristöjärjestöt ovat lähes täysin vapaaehtoisia kansalaisjärjestöjä. Luonnonsuojelutyötä tehdään siten oman toimen ohella vapaa-aikoina. Siksi Kangasalan Luonto ry. ei ehdi reagoida kaikkeen, mitä kunnan alueella ja liepeillä tapahtuu. Jos sinusta tuntuu, että enemmän pitäisi tehdä, niin ota pa saket käteen ja laita alla oleva SLL:n liittymislomake postiin. Postimerkkiä ei tarvitse maksaa, ja tarvittaessa voi liittyä myös netin tai tekstiviestin avulla. Ohjeet ovat alla.

Jorma Mäntylä

Pj. Kangasalan Luonto ry.

Näin liityt jäseneksi!

1. Luonnonsuojeluliiton verkkosivuilla:
www.sll.fi/tuejatoimi

2. Tekstiviestillä: Soneran, Elisan, Kolumbuksen, Dna:n, TeleFinlandin, Saunalahden ja Armaksen liittymistä.

Kirjoita tekstiviestiin: SLL NIMESI OSOITTEESI SYNTYMÄAIKASI (Esimerkkiviesti: sll kajja liittytjä lähikatu 1 a 3 00140 helsinki 11.1.1960).

Lähetä viesti numeroon 173 175.

Viestin hinta on 25 senttiä.

Jäsenmaksu 28 €/vuosi laskutetaan erikseen, lähetämme sinulle pankkitilisiirron postitse.

3. Täyttämällä viereisen palvelukortin.

Lisätietoa jäsenyydestä ja jäseneduista saat internet-sivuilta www.sll.fi tai soittamalla numeroon (09) 228 081.

LUONNONSUOJELIJAN PALVELUKORTTI

☐ HALUAN LIITTYÄ LUONNONSUOJELULIITON

☐ **jäseneksi.** Jäsenmaksu on 28 euroa/vuosi. Jäsenetuna saan Luonnonsuojelija-lehden.

☐ **perhejäseneksi.** Jäsenmaksu on 10 euroa/vuosi. Perhejäseneksi voivat liittyä varsinaisen jäsenen kanssa samassa taloudessa asuvat henkilöt. Talouteen lähetetään vain yksi jäsenlehti.

☐ **opiskelijajäseneksi.** Jäsenmaksu on 20 euroa/vuosi. Liityn sekä Luonnonsuojeluliiton että Luonto-Liiton jäseneksi. Jäsenlehtenä saan Luonnonsuojelija-lehden ja Nuorten Luonto -lehden sekä järjestöjen jäsenedut. Opiskelijajäsenen on oltava päätoiminen opiskelija ja ilmoitettava liittymisen yhteydessä oppilaitoksensa nimi ja paikkakunta.

☐ **lahjoittajajäseneksi,** jolloin maksan kuukausittain valitsemani summan suoraveloituksena tililtäni. Lähetetään minulle lahjoittajajäsenen suoraveloitussalkkirja. Valtakirjan voi myös tulostaa osoitteessa www.sll.fi/tuejatoimi/lahjoittajajasen. Lahjoittajajäsenyyttä sisältää vuosijäsenyyden ja kaikki jäsenedut.

☐ TILAAAN SUOMEN LUONTO -LEHDEN.

☐ Kestotilauksena (jäsenille ja YkkösBonus-Norppakorttilaisille 49 e, muille 56 e)

☐ Määräaikaistilauksena (jäsenille ja YkkösBonus-Norppakorttilaisille 56 e, muille 63 e)

☐ TILAAAN LAULUJOUTSENEEN PERINTÖ -KIRJAN

Jäsenhinta 35 e (hintaan lisätään postikulut kotimaassa alk. 8,50 e)

YHTEYSTIETONI

Nimi _____

Jakeluosoite _____

Postinumero _____ Postitoimipaikka _____

Jäsennumero (jäsenkortista) _____

Puhelin _____

Sähköpostiosoite _____

YkkösBonus-Norppa-kortin numero _____

Oppilaitoksen nimi ja paikkakunta (vain opiskelijajäsenet)

☐ HALUAN ILMOITTA MUUTTUNEET YHTEYSTIETONI:

Nimi _____

Jakeluosoite _____

Postinumero _____ Postitoimipaikka _____

Jäsennumero (jäsenkortista) _____

Mikäli paikkakunta vaihtuu:

☐ haluan ☐ en halua vaihtaa yhdistystä.

Postimaksu maksettu.

Halutessasi voit tukea liittoa maksamalla itse postimaksun.

SUOMEN LUONNONSUOJELULIITTO

Kotkankatu 9
00510 Helsinki

VASTAUSLÄHETYS
Tunnus 5009174
00003 HELSINKI

Suomen luonnonsuojeluliiton rekistereiden osoitetietoja voidaan käyttää tai luovuttaa tilaus- ja suoramarkkinointitarkoituksiin.

VASEMMISTO
LIITTO

Onnittelut 30- vuotiaalle!

Suojellaan yhdessä Kangasalan
kaunista luontoa.

Kangasalan Vasemmistoliitto ry.

Kangasalan
Kokoomus
onnittelee
30-vuotiasta
Kangasalan
Luonto ry:tä.

Kangasalan Keskusta

onnittelee 30-vuotiasta

Kangasalan Luonto ry:tä

www.kekusta.fi/kangasala

Keskusta.fi

Kangasalan
Sitoutumattomat
onnittelee vireää
kolmekymppistä arvokkaasta
työstä luonnon hyväksi.

Työtä riittää, joten reipasta
jatkoa myös tuleville vuosille.

**Kangasalan
Sitoutumattomat**

Onnea kolmikymppiselle!

Vihertöissä
mukana
Kangasalan Vihreät.

www.kangasalanvihreat.fi

Vihreät De Gröna

**Luonnon- ja ympäristönsuojelu
ovat myös meille tärkeitä asioita.**

Kangasalan Sosialidemokraatit

Kangasalla - oksalla ylimmällä

KANGASALA

Mitä syömme?

Ovatko lähi- ja luomuruoka haihattelua vai tulevaisuutta?

Tanskassa luomuruoan markkinaosuus on 7 %, Suomessa vain 1-6 %. Mitä Suomessa ja Kangasalla voitaisiin tehdä lähi- ja luomuruoan hyväksi – ja pitääkö tehdä?

Geenimanipulaatio on tullut maatalouteen pysyvästi. Elintarvikeyritykset käyttävät jo raaka-aineena GMO-tuotteita. Mitä syömme, kun ostamme ruokaa kaupasta? Mitä GMO merkitsee maataloudelle, ympäristölle elintarviketeollisuudelle ja ihmisten terveydelle? Miksi Rekolan luomutila ja Jaakkolan maitokarjatila ovat julistautuneet GMO-vapaiksi?

Kangasalan Luonto ry. järjestää yleisen keskustelutilaisuuden lauantaina 3.10.2009 klo 11 Kangasalan Pirtillä (Nuorisoseuran talo).

- YTT **Jorma Mäntylä**: Miksi tämä tilaisuus?
- FT, solubiologi **Liisa Kuusipalo**: Lähiruokaa vai geenitekniikkaa?
- Kangasalalaisen maanviljelijän kommentit. MTK-Kangasala: **Hannu Karppila**, pj. ja **Jarmo Jaakkola**, MTK-Kangasalan johtokunnan jäsen.

Lopuksi: Kysykää Liisa Kuusipalolta sekä kangasalalaisilta ruoan tuottajilta.

Yleisökeskustelua johdattelee
Kalevi Lepo, vpj.

Vapaa pääsy. Luomukahvi-
ja -teetarjoilu!

Järjestää: Kangasalan Luonto ry. ja
OK-opintokeskus

Vastuullista ja palvelevaa
jätehuoltoa ihmistä ja
ympäristöä varten.

www.pirkanmaan-jatehuolto.fi

*Kangasalan
maataloustuottajat onnittelee
Kangasalan Luonto ry:tä.*

**Yhteistyötä luonnon
kanssa jo vuosisatoja.**

MTK-Kangasala ry

LUONTO

Lehti keltanokille ja vanhoille ketuille.

Suomen Luonto on luonnonystävän ykköslehti: runsas, monipuolinen ja yllättävä kuin luonto itse. Se tarjoaa uusinta tietoa, ideoita luonnonharrastuksesta ja aitoja elämyksiä värikkäisenä pakettina 10 kertaa vuodessa.

Suomen Luontoa julkaisee Suomen luonnonsuojeluliitto. Lehteä tilaamalla tuet kotimaista luonnonsuojelutyötä.

WWW.SUOMENLUONTO.FI
TILAAJAPALVELU PUH. (09) 2280 8210

Tilaa nyt
6 numeroa
30 €
(norm. 42,50 €)

Leikkaa kortti irti ja palauta heti!

SUOMEN LUONNON TILAUSKORTTI

Kyllä, kiitos! Tilaan Suomen Luonto -lehden seuraavasta numerosta alkaen edullisena tutustumistarjouksena 6 nroa 30 €.

Allekirjoitus

Sukunimi

Etinimi

Lähiosoite

Postinumero

Postitoimipaikka

Sähköpostiosoite

Puhelinnumero

Tarjous on voimassa uusille tilaajille kotimaassa 28.2.2010 saakka. Annettuja nimi- ja osoitetietoja voidaan käyttää markkinointiin henkilötietolain mukaisesti.

TILAUKSET MYÖS PUHELIMITSE TILAAJAPALVELUSTAMME (09) 2280 8210 (ark. klo 9–15)

TÄYTÄ JA PALAUTA HETI! OLEMME MAKSANEET POSTIMAKSUN PUOLESTASI!

SUOMEN
LUONTO
MAKSAA
POSTI-
MAKSUN!

Suomen Luonto/
Tilaajapalvelu

Suomen
luonnonsuojeluliitto

Tunnus 5009174

00003 VASTAUSLÄHETYS

Julkaisija
Kangasalan Luonto ry.
C/o Jorma Mäntylä
Tanhuanpääntie 25
36200 KANGASALA

